

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Okulu dizelerle donatmak Haydar Ergülen

Dil estetiği ve eğitim felsefesi

Öykülerde saklı iletişim

Genç öykücünün
öğretmeni olmak...

Öğretmen, veli ve yazar
üçgeninde eğitimde edebiyat

Edebiyat öğretmez!

#ees12

Okulu dizelerle donatmak Haydar Ergülen	6
Öykülerde saklı iletişim dili Neslihan Önderoğlu	14
Öğretmen, veli ve yazar üçgeninde eğitimde edebiyat Mine Soysal, Irmak Zileli, Nurlu Tutlu, Eser D. Özpallabıyıklar	20
Dil estetiğı ve eğitim felsefesi Prof. Dr. Onur Bilge Kula	30
Edebiyat öğretmez! Feyza Hepçilingirler	34
Edebıyata davet eden yaratıcı okuma uygulamaları 1	38
Genç öykücünün öğretmeni olmak... Dr. Müren Beykan, Ayşe Özlem	44
Edebıyata davet eden yaratıcı okuma uygulamaları 2	50

İNADINA EDEBİYAT • YAZ 2019 • Sayı 11

© Günişğı Kitaplığı

Keçi edebiyat e-dergisi
6 ayda bir ücretsiz yayınlanır.

Tüm yayın hakları saklıdır.
Yayınlanan yazı, görsel ve bilgiler
kaynak gösterilmeden alıntılanamaz.
İmzalı yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.

ISSN: 2667-7806

Sahibi: Günişğı Kitaplığı Yayıncılık A.Ş.
adına Mine Soysal.

Editör: Halil Türkdén

Grafik tasarım: Huban Korman
Grafik uygulama: Eda Tuğsal
Son okuma: Hande Demirtaş
Reklam: Oya Balkan

Bu sayıya katkıda bulunanlar:
Banu Ünal, Deniz Boz Aydemir, Fatma Reis.

keciatedebiyat.com
  /keciatedebiyat

info@keciatedebiyat.com
0212 212 99 73
Büyükdere Cad. Polat İş Merkezi
87/6 Mecidiyeköy 34387 İstanbul

Edebiyatın peşi sıra denize...

“Keçiyolu”nun sözlük karşılığı “patika”. Sözcüğün kullanımını örnekleyen cümle ise Ömer Seyfettin’den: “İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçiyoluna düşüyordu.”

Evet, Keçi keçiyolundan sahile iniyor, yaz aylarına “merhaba” diyor. İnce uzun dallı badem ağaçlarının, öykülerin, romanların, okurların, yaratıcıların, kitaba emek verenlerin, edebiyatsever her öğretmen ve kütüphanecinin, kısacası tüm kitapseverlerin gölgesi düşüyor keçiyoluna... Edebiyatın peşi sıra sahile, denize iniyoruz!

Türkiye’nin dört bir yanından gelen edebiyat gönüllüsü eğitimcilerin katıldığı 12. Eğitimde Edebiyat Semineri’nden taşan arşiv niteliğindeki içerik, Keçi’nin YAZ 2019 sayısında. Böylece Keçi, 11. sayısıyla beş yılı geride bıraktı.

40 yılı aşkın şair duruşu ve üretkenliğiyle eğitimcilere seslenen Haydar Ergülen’in, konuşma başlığından esinlenerek kaleme aldığı yeni şiiri “Okulu Dizelerle Donatmak” ilk kez Keçi’de yayınlanıyor.

Ülkemizin önde gelen edebiyat bilimcilerinden Prof. Dr. Onur Bilge Kula dil, felsefe ve edebiyatın eğitimde işlenişine ışık tutarken, Türkiye aydınlanmasının serüvenini engin deneyimiyle aktardı. Öğretmen, veli ve yazar üçgeni kuruldu; eğitimde edebiyata dair önemli başlıklar masaya yatırıldı. Mine Soysal’ın sorularını İrmak Zileli, Nurlu Tutlu ve Eser D. Özpalabıyıklar cevapladı.

Neslihan Önderoğlu, gençlerle sınırsız bir iletişim evreninin öyküler aracılığıyla nasıl kurulabileceğini anlattı. Zeynep Cemali Öykü Yarışması’nın proje başkanı Dr. Müren Beykan’ın sorularını, bu yarışmada iki öğrencisiyle iz bırakan Türkçe öğretmeni Ayşe Özlem yanıtladı. Öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma uygulamalarını meslektaşlarına sunan dört öğretmenin hikâyesi de yine Keçi’de.

Keçi YAZ 2019’un konuk yazarı, yarım asırlık edebiyat yolculuğunda hem yazar hem de eğitimci kimliğiyle eşsiz deneyimler biriktiren, “dil gönüllüsü” Feyza Hepçilingirler.

Dünyada hiç bu kadar “hikâye” olmamıştı. Sokakta, evde, işyerinde, elimizdeki cihazlarda, metroda, çevrimiçi ortamlarda... Bazı hikâyeler ise hiç bitmiyor. Doğanın ve hayvanların direnişi, Einstein’ın Görelilik Teorisi, insanın eşitlik mücadelesi... Zamansız ve mekânsız bir hikâye evreninde yaşıyoruz. Bu dünyanın neye benzediğini bize gösterse gösterse hikâyelerimiz gösterebilir.

Keçi yeni sayısında, hikâyelere olan inancı, umudu ve inadıyla denize iniyor...

Halil Türkden

12.

EĞİTİMDE EDEBİYAT SEMİNERİ

#ees12

EĞİTİM
EDE-
BİYAT
SEMİ-
NERLERİ

GÜNİSİÇİ
KİTAPLIĞI

2 Mart 2019

Okulu dizelerle donatmak

Haydar Ergülen

1980 sonrası Türk şiirinin en önemli isimlerinden olan Haydar Ergülen, edebiyat birikimi ve her döneme etki eden üretkenliğiyle, konuşma başlığından esinlenerek kaleme aldığı yeni şiiriyle eğitimcilere sesleniyor.

Okulu Dizelerle Donatmak...

İlk okulumuz sokaktı eskiden

Evin kapısını açar, sokağa çıkardık.

Şimdi okullarda, sokağın kapısını kapatıp sınıfın kapısını açıyoruz.

Sokak doğal okulumuzdu; doğa okulu, tabiat okulu.

Sokak güzellemesi yapmaya da gerek yoktu,

Çünkü sokak yerinde duruyordu, hiçbir yere gitmiyordu.

Başka sokaklara açılıyordu yalnızca;

Biz de öyleydik, sokaklar gibiydik.

“Bin çocuk sokaklarda çingeneler gibi şendik.”

Bazen de şiirin doğrusunu sokakta buluyorduk.

O zamanlar benüz şiiri bilmiyorduk, bilmek de istemiyorduk.

“Doğrusunu isterseniz” de demiyorduk, çünkü yanlış bir şey yoktu.

Öyleyse doğruya da gerek yoktu.

Çünkü şiir bilmeye gelmiyordu.

Hem de bilinecek ne vardı?

İnsan arkadaşını sokakta tanıyordu.

Büyükler bunu, “insan dostunu yolda tanır” duygusuna çeviriyordu.

Sokakta, yolda ve... şiirde!

İşte birbirine açılan, biri olmazsa diğeri yalnız kalan

ve durmadan birbirini batırlatan şu üç... şey!

Şey, yani komşu, yoldaş, kardeş, arkadaş, yakın, kafadar, abba,
iyilik, güzellik, dost, akraba

ve asla 'öteki' olmayan, ötekisi olmayan üç beriki...

İşte onlar donatıyor hayatımızı;

Öncemizi, sonramızı, çocukluğumuzu, gençliğimizi, yetişkinliğimizi
Hatta gidişimizi, yani ölümümüzü.

Çok kullanıldığı için artık kimin olduğunu önemi kalmayan sözler
ve dizeler vardır,

Bana kalırsa da asl'olan onlardır.

Başlangıca, adımızın, kimliğimizin, ayırıcı işaretlerimizin,
mülkümüzün, eşyamızın olmadığı zamanlara,
belki de zaman yaratılmadan önceye dönmek, anonim olmak,
berkes olmak.

Bu sözlerden birinin kimin olduğunu unutmadım.

Ama daha güzeli; söz çocukluk gibi aklımda.

Tarçın Kokulu Kız'ın yazarı ünlü Latin Amerikalı romancı

Jorge Amado'nundu söz;

"çocukluk insanın anayurdudur," diyordu.

Nedense bu sözü duyduğumdan beri, ki üniversitedeydim o sıra,

Şiir insanın anayurdudur diye düşündüm hep

Şiir insanın anaokuludur dedim,

Şiir insanın anadilidir dedim.

Cemal Süreya ne demişti

Ne demişti Cemal Süreya;

"Yunus ki süt dişleridir Türkçe'nin."

Cemal Süreya'yı da şiir emziriyordu, Türkçe emziriyordu.

Anneden erken ayrılmış bir çocuk olduğundan belki,

yurdunu erkenden terke zorlanan, sürgüne yollanan bir kavmin
oğlu olduğundan belki,

hayat da şiir de aşk da kadınlar da onu hep beslesin istedi.

Yolu şiire düşenlerden değildi,

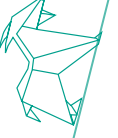
Şiiri yol olanlardan ve yol bilenlerdendi.

Şiir kimi yola getirir bilmem ama

Cemal Süreya yolu şiire getirenlerdendi.

Şairin şairi anması şiirin doğasındandır,

başka sebep aramaya da gerek yoktur.

Konuya gelemiyorum, çünkü konu yok.
Şiir bir konu değil!
Tıpkı çocukluğun, yaşamın, doğanın, aşkın, yitirmenin, ölümün,
kardeşliğin bir konu olmadığı gibi.
Ama yine de belki bocamdır diye,
belki bıç tanımasaydım ve yalnızca şiirinden bilseydim
yine bocam derdim diye,
Ergin Günçe'yi,
Onun "Türkiyem Kadar Bir Çiçek" dediğini,
ve elbette onun "Dersimiz aşk, konumuz baydurluk ve sarışnılık"
dizesini söyleyerek,
konuya gelmiş oldum, başa döndüm.
Ve havanın kar toplaması gibi tıpkı,
"Çocukluk da sokaktan şiir toplamaktır," dedim.
(Tabii şiir toplamayı yalnızca söz ve görüntü ve imge toplamak
diye düşünürseniz
fena yanılırsınız, demeyi de unutmadım.
Abmet Kaya'yı da,
onun "Şarabın gazabı fena kırmızıdır." derken
'fena'yı da bızla ama bazla söylediğini de..) unutmadım.
Şiirin unutmamak, unutulmamak, unutturmamak
ve batırlamak, batırlatmak olduğunu da.

Çocukluk, şiiri sokaktan toplar.
Başöğretmen, gökyüzüdür;
Mavi gözlü gökyüzü.
Güneştir, sarışın.
Nebirlerdir, denizlerdir, göğün mavisıyla,
yeşiliyle, turkuwaz.
Ormanlardır; güir.
Ağaçlardır, yapraklarıyla yeşil...
Okulu dizelerle donatmak,
Çocukluğu sokaklarla donatmak;
Sokağı doğayla, gökyüzüyle, güneşle, toprakla, havayla, suyla,
dağlarla, kırlarla, ormanlarla, bahçelerle, ağaçlarla
donatmak süslemektir.
"Çingene bizzat babardır." dediği gibi Ahmet Haşim'in,
çocukluğu babara çevirmektir.
Beş mayısı altı mayısa bağlayan gecedir.

Hızır ile İlyas'ın buluşmasıdır.

Hidrellez olup şiirle donanmasıdır.

Şiir de bir dilek ağacıdır.

Şiir anadilimizse, anaokulumuzsa

o okulun bahçesindeki dilek ağaçlarına,

annelerimizin içlerinden okudukları dualarla

taktıkları evler, arabalar ve bunun gibi şeyler de

bir şiirin dizeleridir.

Hangi şiirin?

Yaşam ağacı dediğimiz, baziran gelini gibi süslediğimiz,

uzun, güzel, renkli, neşeli, şenlikli,

ve biraz da mahcup o şiirin.

Müzikle, kardeşlikle, iyilikle,

Gülten Akın'ın dediği; "insanı insana bağlayan o güvenç"le,

bir bakıma insanın ıslığı, nebir kenarı, deniz kıyısı,

göğün kuşağı, ebem kuşağı,

rubun avlusu, ağacın yaprağı olan şiirin eşliğinde gittiğimiz

birbirimizin şiiri.

... Henüz fazla uzaklaşmış sayılmayız.

Atlarımız terli benüz,

ateşimiz daba sönmemiş,

çayımız eskimemiş,

ayak izlerimiz taze...

Öyleyse birbirimize yetişebiliriz!

Okulu dizelerle donatmak,

okulu yaşamla donatmaktır.

Tanzim satışlarda asla olmayan organik şeylerle, şiirlerle donatmaktır.

Şiirin başöğretmeni gökyüzüyse,

okulun başöğretmeni de Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Ve gökyüzüne benzer, güneşe benzer, şiire benzer.

Ve şiirden gelmiş ve bir çocukluk yapıp Cumhuriyet'i kurmuştur.

Bazı çocukların şiir kurar gibi Cumhuriyet'i kurması,

Nâzım Hikmet gibi söyleyecek olursak;

"Uyy ne barikuladedir kim bilir!"

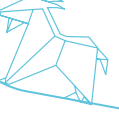
İlhan Berk gibi söyleyecek olursak;

"Harika" bir şeydir.

Öyleyse insan ta yaradılışından başlayarak,

şiirin içindedir, içinde şiir vardır.

Tanrı çocuklarını şiirsiz bırakır mı hiç?

*Onları şiirle donatarak dünyaya yollamıştır.
Ağaçlardan yemiş toplar gibi toplanır şiir.
Kedilerle köpeklerle oynamaktan,
göğe bakmaktan,
birbirimize bakmaktan, yola bakmaktan, güne bakmaktan gelir.
Şiir doğadan gelir,
sokağa düşer,
bahçede yetişir,
okula gider.
Ama büyümez, büyümeyen şeydir.
Şiir bizi büyütmez, büyüler.
Şiir hiç bitirmedikimiz, bitirmek istemedikimiz o okuldur.
O okul bizi iyilikle, barışla, aşkla, kardeşlikle donatır.
Şiir berikidir, ötekisi olmayandır.
Şiir; insan gibi, doğa gibi ve Tanrı gibi laiktir.*

Şiir etkilenme sanatıdır.

Yıl 1971. 12 Mart'ın darbe atmosferi. Ankara Aydınlikevler Lisesi'nde 1. sınıftayım. Edebiyat öğretmenimizin adı Ali Bey'di. Çakı gibi bir adamdı. Kravatıyla, ölçülü adımlar atarak yürümesiyle, ayakkabılarının boyasıyla tam anlamıyla mekanik bir adamı andırırdı. Baston yutmuş da denebilir. Pek çok arkadaşım gibi ben de okuyordum. Attilâ İlhan okur, onun gibi yazmaya çalışırdım. Yazıya küçük harfle başlaması, üç nokta kullanması... Kompozisyon derslerinde de ona öykünürdüm. Öğretmenimiz Ali Bey bana hep on üzerinden dört verirdi. Bir gün bize döndü ve, "Sınıfta bir züppe var, kendini Attilâ İlhan sanıyor!" dedi. Herkes bana baktı tabii. Dönem sonuna kadar ortalamayı beşe yükseltip kurtardım bir şekilde, ama edebiyat dersim kötüydü, diğer derslerim daha iyiydi.

"Şiir, bir etkileme sanatıdır," gibisinden genel bir tanım yapılsa da benim için şiir, etkilenme sanatıdır. Söyleşi için gittiğim okullarda pek çok öğretmen, şiir ve öykü yazdığını belirtiyor ve yazdıklarını gösteriyor. "Kimleri okudun?" diye sorduğumda, Nâzım Hikmet ve Necip Fazıl gibi yazarları okuduklarını, daha fazlasını "etkilenmemek için" okumadıklarını söylüyorlar. Tam tersine, şiir için çok okumak ve çok etkilenmek gerekir. Bugüne kadar 15 kitap yazdım. Hâlâ etkilenecek şairler buluyorum. Yeni kitaplar yazabilmek için gençlerden etkileniyorum. En çok gençlerden etkilenmeliyiz, çünkü onlar bugünü temsil ediyor.

Şiir, kendi şiirinin farkında olmayan insanları uyarmak için, şairlerin kullandığı bir işaret dilidir. Şairler çok farklı insanlar değildir; işaret ederler ve bazılarının içindeki şiiri çıkarırlar. Özellikle, çocuklukta şiirle tanışmanın anlamı büyüktür. Şiir de bir tür çocukluktur, onlar arkadaşştır. Bundan daha doğal bir tanışma olamaz.

Ötekisi olmayan bir şeydir edebiyat.

Okurluğumun başlangıç yıllarında, Türk edebiyatının 1980'e kadar neredeyse tümünü okumuştum. O yıl ODTÜ Sosyoloji bölümünü bitirmiştım. Çok okuyan bir çocuktum ve o yıla kadar da bütün öykücülerini, romancıları, şairleri, halk ve divan edebiyatını, tasavvuf şiirini okumuş sayılırdım. Çünkü okumak dışında başka bir iş yapmıyordum.

O zamanlar, etrafımızda hem sağ hem sol görüşten bolca fikir gazetesi vardı. Ailem sosyalistti. Babam oto tamircisiydi ve yedi gazete alırdı eve. Sağ görüşten gazetele-ri de alırdı, "Okuyalım bakalım, ne diyorlar?" diye. Böyle bir evde okur olarak yetiştim. Bu nedenle, benim için edebiyatta öteki yoktur. Ötekisi olmayan bir şeydir edebiyat. Türkçe yazılanların hepsi bizim edebiyatımız, şiirimiz, romanımızdır. "Milli şair" diye bir şey yoktur, "milli şair" olmaz! Örneğin, Necip Fazıl gibi bir şairi, salt "milli şair" olarak sınıflandırmak şiire de, o şaire de yazık etmektir.

Nâzım Hikmet, Türkçe'nin, Yunus Emre'den sonraki en büyük şairidir. Yunus Emre, en büyük şairimizdir. 750 yıldır yaşıyor, 750 yıl sonra da yaşayacak! Nâzım Hikmet, Cumhuriyet döneminin en büyük şairidir. İdeolojik olarak yakın olduğum için söyle-

miyorum bunu. O, bizim şiirimizi dünyaya tanıtan, evrensel kılan, 1929 yılında kitabı İngilizce'de yayımlanan ilk şairdir. Biat etmemiştir. Bir şair, bir edebiyatçı biat etmez. Sabahattin Ali'ler, Nâzım Hikmet'ler, Orhan Kemal'ler, Yaşar Kemal'ler laiktir ve biat etmemiş insanlardır. Onları Cumhuriyet yetiştirmiştir. Biat ederek edebiyatçı olunduğu hiç görülmemiştir.

Şiir, insanın yolluğudur, yanındadır. Yazsak da yazmasak da şiir hayatımızdadır. Tanrı insanları "şiir insan" olarak yaratır. Şiir, hiçbir işe yaramasa bile, insan okuduğunda daha çok âşık olur, daha çok insan olur, kendini daha özgür ve daha iyi hisseder. 🟡

13. Eğitimde Edebiyat Semineri Mart 2020'de!

Günışığı Kitaplığı'nın gelenekselleşen Eğitimde Edebiyat Seminerleri'nin on üçüncüsü Mart 2020'de FMV Nişantaşı Işık Ortaokulu'nda düzenlenecek.

Sevilen yazarların edebiyat yolculuklarını, akademisyenlerin değerli birikimlerini eğitimcilerle paylaştığı seminerlerde, okuma kültürü, yaratıcı okuma uygulamaları, kitap seçimi, çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatı gibi birçok önemli başlıkta mesleki gelişim sağlanıyor.

Seminerlere Türkiye'nin dört bir yanından, her branştan ve düzeyden öğretmenler, kütüphaneciler, eğitim yöneticileri, ve akademisyenler katılıyor. Eğitimciler, öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma uygulamalarını meslektaşlarıyla paylaşıyor.

Ayrıntılı bilgi için
gunisigikitapligi.com
seminer@gunisigikitapligi.com

**EĞİTİMDE
EDE-
BİYAT
SEMi-
NERLERİ**
GÜNiŞİĞİ
KITAPLIĞI

22.000+ KİTAPLIK DEV DİJİTAL KÜTÜPHANE!

Meb müfredatına uygun Türk klasiklerinden batı klasiklerine, ansiklopedilerden sözlüklere 28 konu başlığında 22.000 kitaptan oluşan elektronik kütüphanedir.

QR kütüphane uygulaması ile kurumunuzun duvarlarını özel tasarımlarımız ile renklendirip, koridorlarınızı kütüphaneye çevirebiliriz. Ayrıca öğretmen ve velileriniz için kişisel kitaplarınızı ekleyebilir, yetişkinlere özel dijital kütüphanenizi tasarlayabiliriz.

QR kütüphanemizi renkli gören gözlere renkli bir dünya sunma amacı ile çıktığımız yolda tüm ülkeye ve dünyaya ulaşma hedefindeyiz. QR Kütüphane aracılığı ile bölgeler arası dijital uçurumu azaltmak ve bütün bireyler için fırsat eşitliğini sağlamak esas mottomuzdur. IOS, Android ve Microsoft tabanlı yazılımımız ile tüm bireylere ulaşmak tek hedefimizdir.

Okuma analizleri ile öğrencilerin ve bireylerin, kişisel gelişimi ve aynı zamanda duygusal konjektörlerini ortaya koyan bu yazılım; kullanıcıları takip ederek bilişsel becerilerine katkı sağlamaktadır. Z kuşağı olan yeni doğanların gereksinim ve duygularına uyum sağlamaktadır.

Nasıl Kurulur?

Android ve iOS için QR AVANTI

Uygulamaları indirdikten sonra bilgisayarınıza girip www.hiperkitap.com.tr adresine girip QR Kütüphane uygulamasını indirmeniz yeterlidir.

QR Kütüphane uygulaması ile kütüphanenizi kurabilirsiniz.

ÖĞRENCİ TAKİP SİSTEMİ

Öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini takip etmek için geliştirilmiş bir sistemdir.

Öykülerde saklı iletişim dili

Neslihan Önderoğlu

Çağdaş edebiyatımızın her yaşa seslenebilen yazarlarından, Haldun Taner Öykü Ödülü sahibi Neslihan Önderoğlu, gençlerle sınırsız bir iletişim evreninin öyküler aracılığıyla nasıl kurulabileceğini anlatıyor.

Eğitim, öğrendiğimiz ama zamanla unuttuğumuz şeylerin bizde kalan tortusudur. Bütün öğrenim hayatımız boyunca, yani ilkokuldan üniversiteye kadar bize öğretilen şeylerin ne kadarını hatırlıyoruz? Ne kadarını gerçek ve günlük hayatımızda kullandık? Fizik formüllerini, trigonometriyi, matematiği –ki hayatın temelini oluşturan bir bilim olduğunu düşünüyorum– gerçek hayatta ne kadar uygulayabildik bilemem, ama bunların hayatımızda bir tortu olduğuna ve bizi biçimlendirdiğine inanıyorum.

Hiç bitmese horozşekerim!

Bugün kimya ya da trigonometri formüllerini hatırlamıyorum. Ama 6. sınıfta, Türkçe kitabımızdaki Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Çocukluk" adlı şiirini hatırlıyorum: *Affan Dede'ye para saydım, / Sattı bana çocukluğumu. / Artık ne yaşıam var, ne adım; / Bilmiyorum kim olduğumu. / Hiçbir şey sorulmasın benden; / Haberim yok olan bitenden.*

Ailem, okul önlerindeki seyyar satıcılardan bir şey alıp yememe izin vermezdi. Şiirin sonundaki *Hiç bitmese horozşekerim!* dizesi, 12 yaşında bana "Ne şanslı çocuklar var, bak horozşekeri yemiş," diye düşündürmüştü. Oysa şimdi baktığımda, o horozşekerinin hiç bitmemesinin, aslında çocukluğun hiç bitmemesine duyulan bir özlem ve atıf olduğunu anlayabiliyorum. Bir metnin edebi gücü, onu her okuduğumuzda farklı çağrışımlara yol açan çokanlamlılığında yatıyor. Bu yüzden, "Bu şiirde şair ne anlatmak istemiştir?" sorusunu anlamsız bulurum. Okuyan ne anlamış, ne hissetmişse şiir odur.

Bugün gençlerin edebiyat eğilimlerini tartışmadan önce, "günümüz gençleri" dediğimiz gruba ele almak isterim. Çünkü, iki genç annesi ve aynı zamanda gençler için de yazan bir yazar olarak bazı gözlemlerim var.

“Edebiyat dersi kitaplarına girmek için ölmek gerekmiyor mu?”

Öncelikle, gençlerin fazla yalnız olduklarını düşünüyorum. Çok arkadaşları var gibi görünüyor, ama Instagram ya da Facebook’taki arkadaş ve beğeni sayılarıyla ölçülebilen, sanal bir kalabalığın içindeler. Dahası, kendileriyle fazla meşguller; dünya tamamen onların etrafında dönüyor zannediyorlar. Bunun da ötesinde, çok faydacı bir bakış açıları var. Edebiyatın ve okumanın öneminden bahsettiğim bir konuşma yaparken bir gençten, “Ben matematik ve feni seçtim, doktor ya da mühendis olmak istiyorum. Okumak bana ne kazandıracak?” sorusu gelebiliyor.

Elbette, çok çabuk sıkılıyorlar. Bizi her gün büyüleyen, şaşırtan ve ayak uydurmakta zorlanıp hayran kaldığımız bu teknoloji çağından da sıkılacaklar. Gerçek duyguların, gerçek insanların ve duygularının peşine düşecekler. Instagram’a koydukları fotoğrafın aldığı beğeni sayısının kimliklerini belirlediği, aşkın da ayrılığın da *online* yaşandığı, duyguların bu kadar kolay ve geçici olduğu bir çağda yaşamaktan da er ya da geç sıkılacaklar.

İnsan, ruhunu doyurmazsa aç kalır. Kendini geliştirmek, hayatı anlamak isteyen insan, kendinden önce yaşayan ya da kendisiyle farklı kültür ve coğrafyalarda yaşayanların deneyimlerinden yararlanmalı. Bütün bu deneyimlerin, ortak kültürel miras nehrinin aktığı tek bir yatak var. Sanatın ta kendisi! Peki, fazlasıyla sıkılmış, kendiyile meşgul ve ilgisiz gençlere bunu nasıl anlatacağız?

Okul söyleşilerinde, günümüz öykücülerinden üç isim saymalarını istediğimde, cevap olarak hâlâ Sait Faik, Ömer Seyfettin ve Sabahattin Ali isimleri geliyor. Öğrencilerden biri, “Edebiyat dersi kitaplarına girmek için ölmek gerekmiyor mu?” diye sormuştu. Gerçekten böyle düşünüyorlar! Böyle düşündükleri için onları suçlayamayız.

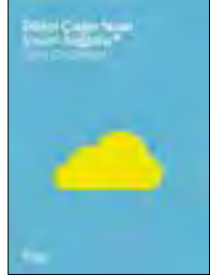
Can sıkıntısı, eğitimin bir parçası.

Çocuklukla yetişkinlik arasında sıkışmış, henüz olgunlaşmamış genç bireylerin edebiyatta ya da herhangi bir derste sıkılmamalarını beklemek hayal olur. Can sıkıntısı, eğitim biçiminin bir parçası ve hatta hedefi. Kendimize soralım; öğrenciyken zaman zaman canımızı sıkan şeyleri, bugün hâlâ çocuklara anlatmıyor muyuz?

Baş döndüren bir hız çağında yaşıyoruz. Önce televizyon vardı; “Kalk oğlum televizyonun başından!” dediğimiz bir dönem. Sonra bilgisayar ve bilgisayar oyunları geldi. İnternet, cep telefonu ve akıllı telefonlarla hepten allak bullak olduk. Artık, kesintisiz ulaşılabilir olmanın bedelinin yalıtılmışlık olduğu bir çağdayız. Tom Chatfield’in *Dijital Çağa Nasıl Uyum Sağlarsınız* adlı kitabı önemli bir ayrımı vurguluyor. Önceki kuşaklarda televizyon izlemek ve bilgisayar kullanmak, belirli bir zaman sınırındaki geçici etkinliklerdi. Oysa bugünün gençleri için cep telefonu bir varoluş biçimi.

Canlarını sıkmayan tek şeyin cep telefonu olduğu genç kuşağı, okumaya nasıl ikna etmeliyiz? Yaşadığımız hız çağında okumak yavaş bir eylem. Okul söyleşilerinde öğ-

“ Bir metnin edebi gücü, onu her okuduğumuzda farklı çağrışımlara yol açan çokanlamlılığında yatıyor. ”

renciler, “Neden kitap okumalıyız?” soruma, sözcük haznesini geliştirmek, bilgilenmek, kültürlü olmak gibi cevaplar veriyorlar. Ben de onlara, okumanın bizi taşıdığı noktanın, insanı anlamak ve empati kurmak olduğunu söylüyorum. Yeryüzündeki sınırlı hayatımız boyunca, başka dünyaları tanımak için yapabileceğimiz en iyi şey seyahattir, yerinde görmek, o kültürün içindeki insanları gözlemlemektir. Bunun daha kolay yolu ise, insanlığın kültür mirası olan sanat ve edebiyattır.

Edebiyat olmasaydı...

Hem roman hem de öykü yazarı olarak, genç okurların bu iki türe olan ilgilerini de gözetken bir okuma rotası çizebilirim. Roman, okunması daha kolay, başlayınca akıp giden bir tür olarak genç okurlar tarafından daha çok tercih ediliyor. Oysa öykünün, insanı düşünmeye ve hayal etmeye daha çok zorlayan deneysel bir yanı var. 10-15 sayfada öyle bir metin yaratıyorsunuz ki, sadece olayın kendisini değil, olayı yaşayanların geçmişlerini, kişiliklerini, onları oraya hazırlayan her şeyi ortaya koyuyorsunuz. Öykü, günlük hayatın ve bireysel yolculukların nasıl işlediğini anlama konusunda çok önemli bir yere sahip.

Aslında öykü de roman da misafirliktir. Roman, yatıya kalmaktır. Öykü, başka hayatlara, bazen bir kahve içimi bazen de günübirlik konuk olmaktır. Latin Amerika'nın en büyük yazarlarından Gabriel García Márquez'in büyümlü gerçekçiliğine tanık olmasaydım, kuşkusuz, ölümlerle dirilerin bu kadar yan yana durabildiğini öğrenemeyecektim. Savaşların ve devrimlerin süregeldiği, kanlı bir coğrafyada, ölüm o kadar içselleşmişti ki, yaşamın bir parçası olarak kabul edilmişti.

“Ancak başkalarının hayatını anlayarak kendi varoluşuma bir anlam katabilirim.”

Hayatımda edebiyat olmasaydı, Çehov'un gündelik yaşamın –görünüşte önemsiz olanın– derinlerine inerek kazandırdığı bakış açısını ve hayatlarımıza dokunan kurgularını bilemeyecektim. Hemingway'in bir avcı ve savaşçı olarak kurguladığı o düşsel dünyadan uzak kalacaktım. Finlandiya'daki balıkçıyı, Meksika'daki çiftçiye, Japonya'daki öğrenciyi, Afrika'da açlıkla mücadele eden aileyi, beyazların zulmüne uğramış bir Kızılderili'yi, Güney Afrika'da kendi ülkesinde beyazların boyunduruğu altında yaşayan bir yerliyi, Avustralya'daki Aborjin'i; bu insanların yaşama şekillerini, nelere sevinip üzüldüklerini, sorunlarını nasıl çözebildiklerini, bize ancak kitaplar ve edebiyat gösterebilir. İskandinav edebiyatının ve sinemasının tadına varan biri, İskandinav halklarının Akdenizliler'in antitezi gibi olduğunu, dünyaya ne denli başka bir algıyla yaklaştıklarını görebilir.

Başkalarının hayatını anlamak neden önemli?

Okudukça, insanları daha fazla gözlemlemeye, neyi neden yaptıklarını ya da söylediklerini çok daha iyi anlamaya başlarız. Yeni karakterler okuyup onları anlamaya çalıştıkça, etrafımızdaki insanların da arzularını, eksikliklerini, iyi ve kötü yönlerini daha açık bir biçimde görmeye başlarız. Herkesin kendi yarattığı kişiliğe uygun hareket ettiğini, her şeyin çok daha basit olduğunu fark edebiliriz.

Okumak, daha anlayışlı bir insan olmamızı da sağlar. İçimizde, insanları daha yakın-

dan tanıma isteği uyandırır. Bu da çok önem verdiğim empatiye getiriyor konuyu. Ben ancak başkalarının hayatını anlayarak kendi varoluşuma bir anlam katabilirim. Okudukça insanlarla daha fazla iletişim kurmaya ihtiyaç duyarız. Çünkü yaratıcılığımızı besleyen önemli etkenlerden biri de diğer insanlardır. Hoşlandığımız ya da hoşlanmadığımız herkesi dinlemek, nasıl bir hayat yaşadıklarını ve bugün oldukları konuma nasıl geldiklerini öğrenmek, ilgimizi daha fazla çekmeye başlar.

Okudukça kendi yaşamımıza, sorunlarımıza ve onları çözme yollarına farklı pencerelerden bakmayı öğreniriz. Karşımıza çıkan meseleye bir Akdenizli gibi değil de, İskandinav gibi yaklaşmanın çözüm getirip getiremeyeceğini deneyimleyebiliriz.

Hayat fazla sıkıcı olmaya başladığında...

Hikâyeler okumak, yaratıcılığımızı ve hayal gücümüzü geliştirir. Biliriz ki, okumaya ve düşünmeye başladığımızda, dış dünyayla olan irtibatımız tamamen kopar. Kendimizi bambaşka bir âlemde, zihnimizin çakıllı yollarında, gizemli dağlarında ve huzurlu bahçelerinde bulur, hikâyeye birlikte akıp gideriz. Hayat bazen fazla sıkıcı olmaya başladığında, kaçıp gidebileceğimiz başka bir dünyanın var olduğunu biliriz. İşte ben öykü okumayı, o sıkılmışlıktan, gündelik rutinlerden kaçış yolu, adeta bir tatile gidiş yolu gibi görüyorum.

Okudukça, kendimizi ifade etme noktasında ustalaşır, duygu ve düşüncelerimizi en uygun sözcüklerle ifade edebiliriz. Artık sözcükler en önemli kozumuzdur. Sözcükleri ustalıklı kullanarak, kendimize ilişkin her şeyi karşı tarafa aktarabilir, böylece ayakları yere basan ilişkiler kurabiliriz.

Yaşamın da bir hikâye olduğunu, bir başkahraman olarak bunu değiştirebilecek gücün de yalnızca kendimizde bulunduğunu anlarız. Hayat bile metnin dışında değildir. Bunu bir kez anladığımızda, hikâyemizi güzelleştirmenin yalnızca kendi elimizde olduğunu fark edebiliriz.

Günümüz öykücülerinden üç isim sayılması istendiğinde, hep aynı üç ismi söyleyen sadece öğrenciler mi? Yetişkinlerin büyük çoğunluğu da böyle. Bir doktor, mühendis ya da ekonomist de çağdaş yazarların isimlerini veremeyebiliyor. Kendi işi dışındaki dünyadan habersiz olan, kitaplar hakkında konuşmadığımız büyük bir kesim var. Onlar gibi bugünkü gençler de, en başta belirttiğim, tam da bu "Ne işine yarayacak?" zihniyetinin ürünleri. Diplomalı cahiller yetiştirmemek için sanata ve edebiyata sığınmanın tam zamanı. Unutmayalım ki, kendimizi tanımanın yolu, başkalarının hayatından geçer. ●

Zeynep Cemali Öykü Yarışması 2020

6,7 ve 8. sınıflar

2020 teması
ÖZGÜRLÜK

Son başvuru
20 MAYIS 2020

**“Tekerleklerin
üstünde yelle
yarışıyordu.”**

Zeynep Cemali'nin *Patenli Kız*
kitabından tema cümlesi.

SEÇİCİ KURUL Osman Şahin
Ahmet Büke, Görkem Yeltan
Gülsevin Kıral, Dr. Müren Beykan

Desen: Gözde Bılır

BAŞVURU yarisma@gunisigikitapligi.com
KAYIT FORMU web sitemizdedir.
gunisigikitapligi.com

Kitaptan kırtasiyeye ihtiyacınız olan her şey Kırmızı Kedi Kitabevlerinde!

Ayın
yazarı
%30
indirim!

Ayın
yayınevleri
%20
indirim!

KEDİ KART
Kedi Kart
sahiplerine özel
bütün kitaplarda
%10 indirim!

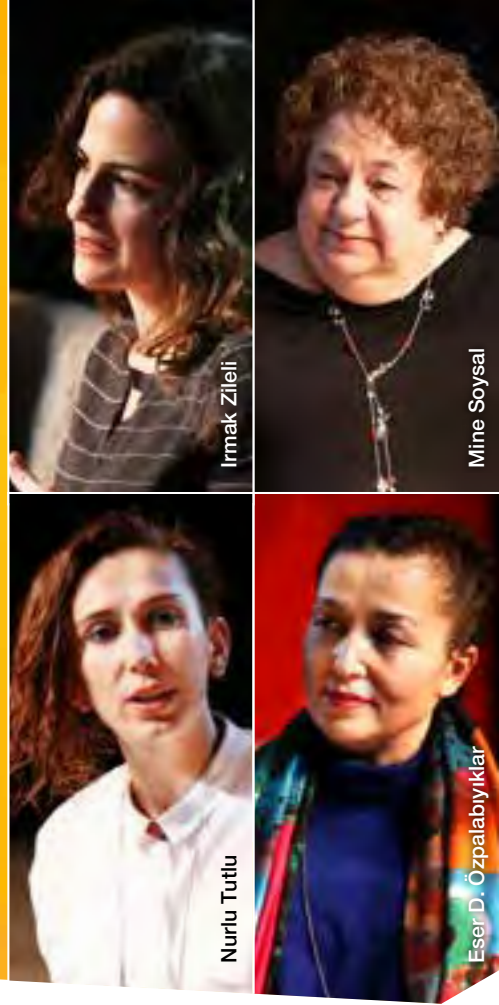

NE KEDİSİZ NE KİTAPSIZ

Öğretmen, veli ve yazar üçgeninde eğitimde edebiyat

Mine Soysal, Irmak Zileli,
Nurlu Tutlu, Eser D. Özpalabıyıklar

Eğitimde edebiyatın tartışıldığı söyleşide, Güneşli Kitaplığı Genel Yayın Yönetmeni, yazar Mine Soysal'ın sorularını, yazar Irmak Zileli, ilkokul velisi bir edebiyatçı kimliğiyle; öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma çalışmalarıyla fark yaratan ortaokul Türkçe öğretmeni Nurlu Tutlu ve lise edebiyat öğretmeni Eser D. Özpalabıyıklar ise mesleki deneyimleriyle cevaplıyorlar.

Mine Soysal: Bu geniş konuyu iki ana başlıkta inceleyeceğiz. Önce eğitimde edebiyatın belirleyici temel etkenlerini ana hatlarıyla özetleyeceğiz. Sonra da edebiyat deyince okullarda neler olduğuna bakacağız. Başlamadan önce, birer “anne insan” olarak, kitapla, okumayla tanışmanın en büyüğü zamanı olan çocukluk üzerine kendi düşüncelerinizi dile getirseniz...

Irmak Zileli: Kızım dokuz yaşında. Doğduğunda, “Bez kitap, oyuncak kitap, ne olursa olsun eline kitap tutuşturun,” dediler. Bilinçli bir anne baba olarak söyleneni uygulamaya çalıştık. Bir süre sonra baktım, çocuk hiç kitap okumuyor. Aldı mı beni bir telaş! Bir gün amuda kalkmış kitap okuduğunu gördüm. “Öyle kitap okunur mu?” diyerek müdahale ettim. Bana saçma sapan gelen kitapları okuduğunda, “Yavrum bunlar okunur mu?” dedim. ‘Ben bir yazarım ve sürekli kitap okuyorum. Çocuğum nasıl okumaz?’ diye düşünüyor, endişeden tırnaklarımı yiyordum. Her yolu denedim, ama bana mı sın demedi.

Derken bir aydınlanma yaşadım; ona, “Ne halin varsa gör! Ne yapmak istiyorsan yap!” dedim. “İster amuda kalkarak oku, ister film izlerken ister yemek yerken oku!” Sonra bir şeyler değişti. Onu özgür bıraktığımda, kendi seçimlerini yapmaya başladı. Artık paralel okuma zamanlarımız var. Yine bacaklarını duvara dayayıp okumayı çok seviyor. Önceleri bu haline dayanamıyordum, ama şimdi biliyorum ki, çocuğum kitap okuyor. Kitabın büyüğü, insanın ne şekilde, ne zaman, hangi hızda okuyacağına ve kitabını seçme özgürlüğünde saklı galiba.

Nurlu Tutlu: Anne olarak çocukları özgür bırakmanın önemine ben de inanıyorum. Bizler ne kadar endişelenir ve bu duyguyla bir şeyler öğretmeye çabalarsak, onlar okumaktan o kadar uzaklaşıyorlar. Çocuklarımızın seçimlerine, isteklerine, kendi yaratacakları okuma kültürlerine saygı duymak zorundayız.

Eser Demirkan Özpallabıyıklar: Kızım küçükken, her akşam düzenli sesli okuma yapardık. Önceleri iyi bir okurdu, kitapları sevmiştii. 12-13 yaşlarında Wattpad'i keşfetti ve uzun süre aile kitaplığını kullanmayı reddetti. O dönemde çok kaygılandım. Şimdi 16 yaşında ve olağan çatışmalar içindeyiz. Bizim okumadığımız türlerden kitapları, doğrudan İngilizce'den ya da internetten okumayı tercih ediyor. Dönüp dolaştı, bizim kitaplıkla ilgilenmeye de başladı. Sonuçta, sesli kitabın işe yaradığını düşünüyorum. "Masalci anneanneler"den kalan bir gelenek bu; çocuklar dinlemeyi seviyor.

"Çocuğum ya yanlış kitap okursa!"

MS: Ailelerin ortak endişesi: "Çocuğum ya yanlış kitaplar okursa!" Genelde çocuğa yaklaşım, onun sadece uygun görülen kitapları okumasından yana. Oysa aktardığınız kişisel deneyimleriniz bunun tam tersini işaret ediyor. Sevgili Irmak, bir edebiyatçı olarak söyler misiniz, bu noktada ailenin çocuğa bu bakışı nasıl olmalı?

İZ: Ben yazar olmadan önce bir çocuktum. Büyüdüm anne oldum, yazar oldum. Çocukluğumda okuduğum bazı kitapları acıyla hatırlıyorum. Kemalettin Tuğcu kitaplarının az daha entelektüeli diyebileceğim, yoksulluk edebiyatı yapan iç karartıcı kitapları. Sol görüşlü, devrimci bir aileden geliyorum. Babam bana sınıf bilinci aşmak için hep böyle kitaplar veriyordu. Bugün pedagoji, bu tür kitapların yararlı olmadığını söylüyor. "Yararlı" diye tanımladıklarımızın sürekli değiştiği gerçeğini fark etmeliyiz. Bugün çok emin olduğumuz, inandığımız kitapların yararını, yarın tartışmaya başlayabiliriz. Aile, kendi "yararlı" algısını sorgulayabilmeli.

Kitaplardan "yarar" mı üretmemiz gerekiyor? Nedir bu "yarar"? Kitap okumak, bilgi edinmek midir? "Yararlı kitap" algısı en çok edebiyatı vuruyor. Pek çok insan, "yararlı" olmadığı için roman okumayı reddediyor. Edebiyat söz konusu olduğunda, bu kavramdan kendimizi kurtarmamız gerek. Edebiyatın amacının, insanlara kestirmeden bir yarar sağlamak değil; hayal gücü, keyif, eğlence, haz gibi kavramlarla sarmalanmak ihtiyacını karşılamak olduğunu düşünüyorum.

Edebiyat ve kitap dediğimiz şey özgürlükle de çok ilgili. Çocuk doğduğunda önce “var olma gücünü” gösteriyor; hayatta var olmak için ağlıyor, meme istiyor. Gelişim sürecinde “kendini ortaya koyma gücünü” gösteriyor. Seçtiği kitaba izin vermemiz, onu anlamamız, ona saygı duymamız, çocuğun kendini ortaya koyma gücünü göstermesine olanak sağlayan özgürleştirici bir tutum. Pedagogik açıdan bir şeyi “yararlı” görmeyerek elinden almak, çocuğun benlik gelişimine zarar veriyor, üstelik onu sahte bir benlik geliştirmeye yönlendiriyor.

“Ayakları yere basan kitaplar”la yetinmek...

MS: En önemli belirleyici, öğretmenler. Nüfusumuzun %28,3’ünü oluşturan 0-17 yaş arası çocuk nüfusun asıl şansı, ona kitapları ve edebiyatı sunan öğretmenlerle karşılaşması. Dolayısıyla öğretmenin entelektüel birikimi, kütüphanecilerle işbirliği çok önemli. Bu noktada çok merak ediyorum, sevgili Nurlu; öğretmenler edebiyat kitaplarıyla eğitsel amaçlı kitapları ayırt edebiliyor mu?

NT: Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin genelde kitaplardan beklentisi, çocukları eğitebilmesi. Kitaplıklar ya da okul kütüphaneleri kurarken, çocuğun hayal dünyasını, beklentilerini, isteklerini göz ardı ediyor, sizin deyiminizle “ayakları yere basan kitaplar”la yetiniyoruz. Hayal kurmaya, düşünmeye ve sorgulamaya gerek duyurmayan, ders veren, eğiten öğreten kitapları istiyoruz. Böyle bakınca, farklı türdeki birçok kitaba yer verip kütüphanelerimize alamıyoruz. Edebiyatın, çocuğun özgürleştiği, kendini bulduğu, isyan ettiği, haykırdığı bir alan olabildiğini ve müdahale etmememiz gerektiğini unutuyoruz. Öğretmenler olarak, öncelikle kendimizi eleştirmemiz gereken bir yaklaşım bu bence.

MS: Sevgili Eser, lise öğretmenleri edebiyat kitaplarını izliyor ve inceliyor mu? Yazar, yayınevi, tür takibi yapabiliyorlar mı?

“Seçtiği kitaba izin vermemiz, onu anlamamız, ona saygı duymamız, çocuğun kendini ortaya koyma gücünü göstermesine olanak sağlayan özgürleştirici bir tutum.”

EDÖ: Her öğretmenin okuma birikimine, güncel edebiyatı takibine göre değişen, çok kişisel bir konu bu. Ben de Kemalettin Tuğcu kitaplarıyla başlamıştım okumaya. Sonrasında iyi edebiyata doğru evrildi okumalarım; Yaşar Kemal’e, Oğuz Atay’a ulaştım. Bugün çocukları özgür bırakmak kadar, okumaları için emek harcamamız da gerekiyor. Bizim dönemimizde sektör büyük değişti, okuyabildiğimiz çocuk edebiyatı yazarı azdı, ister istemez abilerin, ablaların kitaplarına sığıyorduk. Oysa günümüzde bir çocuk sadece polisiye ya da fantastik okuyarak büyüyebilir. Ama her dönemine, aynı keyfi verecek yeni kitaplar da eklenabilir. Bunda öğretmenin de, anne babanın da çabası olmalı. Bunu elbette baskı ya da otoriteyle değil, yaratıcı yöntemler bularak yapmaya çalışmalı.

MS: Çocuğun okuma ihtiyacı sınıf düzeyine, yani yaşına göre değişiyor. İlginç olan, edebiyatla buluşma ahenginin, ritminin, her çocukta farklılık göstermesi. Yani karşımızda tektip bir yapı, şablona uydurulabilecek herhangi bir düzen yok. Her çocuğun bu ahenge, bu ritme katılma, uyum sağlama zamanı, süresi, biçimi başka. Bu akışta, öğretmenlerin ve kütüphanecilerin sorumluluğu büyük.

Öte yandan, ailenin çocuğa sunduğu dilsel, düşünsel, ekonomik olanaklar ve ahlaki değerler de bu akışta farklılıklara neden olabiliyor mu? Örneğin, İzmir Karşıyaka'daki bir ortaokulun 6. sınıf öğrencilerinin keyifle okuduğu bir edebiyat kitabını, Artvin Şavşat'taki 6. sınıf öğrencileri de aynı keyif ve nitelikle okuyabiliyor mu? Ne dersiniz Nurlu Öğretmen'im?

NT: Ben Bursa Mudanya'da öğretmenlik yapıyorum. Mudanya'da öğretmenlik yapmakla Van'da öğretmenlik yapmanın aynı şey olmadığını 10 yıllık meslek yaşamımda öğrendim. Van'da çocukların kitaptan başka öncelikleri olabiliyor; kitap önermek ya da aldırarak gibi bir lüksünüz yok. Benim okulumda ise veliler meraklı. Çocuklarının kitap okumasını arzu ediyor ve öğretmeni destekliyorlar. Yine de öğretmenin neyi ne kadar istediği çok önemli. Meslek aşkıyla öğrencisine yaklaşan öğretmen, doğuda da batıda da aynı. İşimize ne kadar emek veriyoruz, mesleğimizi farklı boyutlarıyla ne kadar geliştiriyoruz, öğrencilerimiz için ne kadar çalışıyoruz; asil dikkat etmemiz gereken bunlar.

“Boş şeyler okuyor” yaftası...

MS: Kitaplar konusundaki önyargıları, kanıksanmış hatalı yaklaşımları da hatırlayalım. Kadınların her an şiddet gördüğü toplumumuzda, kız erkek ayrımı güden, cinsiyet ayrımını körükleyen kitaplar yayımlanıyor. Çocukları, “Kızlar okur, oğlanlar okumaz!” diyerek yargılıyor, grupluyoruz. Elinde çizgi roman ya da fantastik kitaplar gördüğü çocuğu, “Hep boş şeyler okuyor,” diye yaftalayıp bir kenara bırakan çok öğretmen var. Çocuklar bugün artık birer dijital okuru ve dijital okumalar giderek artıyor. Ayrıca biliyoruz ki, türler, alttürler, klasikler edebiyatın temel taşları. Madem böyle, öğretmenler neden çocuklara polisiye, fantastik, bilimkurgu ve çizgi roman önermiyor, Eser?

EDÖ: Hepsini okuyabilsinler elbette. Ben tek bir türde sabit kalmalarına karşıyım. Eğer sadece sevdikleri türdeki kitaplarla yetinirlerse, okumalarından, keyfin ötesinde başka kazanımları olmayabilir. Okumadan beklentim, sadece yarar değil elbette. Bu, hep aynı bilgisayar oyununu oynamaktan çok da farklı değil.

Lise sınıflarındaki öğrencilerin okuryazarlık bilinçleri de aileleri de değişken. Ben yıllardır İstanbul Kurtuluş'ta öğretmenim. Öğrencilerin, çoğu dar gelirli ailelerin çocukları. Tek bir kitap belirleyip herkes onu okusun diye diretmeyorum, hepsine özgürce seçebilecekleri öneriler sunmaktan yanayım. Lise iki gruba ayrılabilir: 9-10. sınıflar ve 11-12. sınıflar. Çocukların okurluğu da bilişsel düzeyi de farklı olabiliyor. Aynı kitabı, biri 15 yaşında okurken öbürü 18 yaşında okuyamayabiliyor. Dolayısıyla tamamen çocuk odaklı davranıyorum. Satranç seven çocuğa satranç öyküsü öneriyorum; bilime ilgi duyan, ama kitap okumayan bir çocuğa bilimkurgu üzerinden yaklaşabiliyorum ya da resimle ilgiliyse çizgi roman öneriyorum. Yine de bütün yıl çizgi roman okuyana yeni türleri önerme zorunluluğunu da hissediyorum. Seçenekler sunmamızın üzerlerindeki etkisi olumlu oluyor.

Okurluk bir oyun alanı.

MS: Son belirleyici, okur olarak çocuğun ve gencin hak ve özgürlükleri. Çocukların ve gençlerin kitaplar ve okuma konusunda da ciddiye alınmasında toplumsal bir zafiyetimiz var bence. Onları seviyoruz, ama pek çok konuda ciddiye almıyor, hak ettikleri saygıyı göstermiyoruz. Bu noktada, edebiyat okurken insana neler olduğunu konuşalım Sevgili Irmak. Özellikle çocuklukta ve gençlikte edebiyat okurken insana neler oluyor?

IZ: Okurluk bir oyun alanı. Her çocuk oyununu özgürce oynamak ister. Oyun oynarken müdahale etmeyiz, onu özgür bırakırız. Hikâye kurmak, ancak özgürce yapıla-

bilecek bir şey. Çocukluğumda, kitap okurken de oyun oynarken de benzer duygular yaşadığımı hatırlıyorum. Geçenlerde kızımın kalabalık bir yere gittik. O oyun oynarken ben kitap okuyordum. Bana, “Arkadaşımmın annesi de gelebilir mi?” diye sordu. “Gelemez, çünkü ben şu an kitap okuyarak bu kalabalıktan saklanıyorum,” dedim. Bence kitap okumak aynı zamanda biraz da saklanma ve kendi içine dönmedir. İnsan bu noktada da özgür seçimler yapabilmeli.

Edebiyat okurken insana olan; kendine dönmek, ruhunu anlamak, merak etmek, görünenin ardına bakmak, gerçeği görmek, bilinmeyenle deşme ve kurcalama cesareti ni bulmak... İnsanın kendinde bu cesareti bulabilmesi için özgür olması gerek. Kitap okuyan insan, yüzeydekiyle yetinmemeyi öğreniyor. Empati yeteneğini geliştiriyor, ötekiyle temas kuruyor ve diyalektik düşünebiliyor. Bunların hepsi özgürlükle bağlantılı şeyler. Ancak sınırlandırılmadığımızda diyalektik düşünebilme yeteneğini kazanırız. Sınırsızlıktan kastım, canının istediğini yapmak değil, karşımızdakinin kararlarına saygı göstermek.

“Biz öğretmenler istersek...”

MS: Çocukların bir an önce edebiyatla buluşmasını istememizin önemli nedenlerinden biri, kendi hayatlarını daha çabuk ele geçirmeleri, günün birinde üretirken mutlu olacakları uğraşlarını daha çabuk keşfetmeleri. Belki bu sayede, günümüz ailelerinin “başarı” odağının yerine çocuğun gerçek mutluluğunu koyabiliriz. Şimdi ikinci başlığımıza, okullara bakalım. Okullarda edebiyat deyince neler oluyor? Önce resmi programın yeterliliğini konuşalım. Eğitim Bakanlığı edebiyata nasıl bakıyor, eğitim öğretimde nasıl konumluyor? Nurlu Öğretmen'im, ne düşünüyorsunuz?

NT: Ne yazık ki, okullarda seçilen çoğu kitapta hep mesaj kaygısı var. Genel yaklaşım da sadece anafikir buldurtmaktan yana. Oysa ben sınıfta bir şiir okuyorsak, onca şair arasından neden bu şair, onca şiir içinden neden bu şiir seçilmiş; neden bu şiiri okutmam gerekiyor diye sorguluyorum. Diğer bir nokta da, öğrencinin okurluğunda sadece Türkçe öğretmenlerinin örnek görülmesi. Farklı branşlardan öğretmenlerin bu işi yapamayacağı, öğrenciyi kitap okumak için etkileyemeyeceği gibi yanlış bir kanı var.

Biz öğretmenler istersek, derste okunan her metnin asıl duygusunu aktarabiliriz. Bir şiiri okurken, bambaşka şiirlerden söz edebiliriz. Önemli olan, gerekli donanım ne kadar sahibiz, kendimizi hazır hissediyor muyuz ve bunu yapmayı ne kadar istiyoruz? Güç bizde. Müfredat bu anlamda yeterli olmayabilir, ama bizde de dersi planlayabilme gücü var.

MS: Eser Öğretmen'im, ya liselerde neler oluyor?

EDÖ: Lise müfredatında eksikler değil, fazlalar var. Çocuk eğer edebiyat sınavına girecekse, kesinlikle çok sayıda yazarı ve eseri ezberlemek zorunda. Hatta "doping hafıza" denilen uygulama, birtakım görsel simgelerle yazarları ve eser adlarını hızla ezberletebiliyor. Çocuk, kitabı hiç görmemiş, yazarla ilgili hiçbir şey bilmiyor oluyor. "Eskici" öyküsünü hiç okumamış, ondan hiç etkilenmemiş bir öğrenciye, Refik Halit Karay deyince bütün yapıtlarını tek tek saydırabilen ezberci bir sistem bu. Bizim kuşak da, bizden eskiler de edebiyat müfredatının eskiliğinden yakınırdık. Günümüzde ders kitaplarında Yaşar Kemal de var, Orhan Pamuk da. Öğrenciyi çağdaş edebiyatla buluşturuyoruz belki, ama bu sefer de ezberletmekle yetiniyoruz.

Ben yıllardır müfredat ne olursa olsun dersimi sıkıştırıyorum; beş saatlik dersi dört saatte bitiriyor ve bir derste mutlaka okuma saati yapıyorum. Müfredatta olmayan okuma saatini, öğretmenlik hakkımı kullanarak kendim düzenliyorum. Öğrencinin edebiyatla bağlantısı da genellikle o okuma saatlerinde gerçekleşiyor. Öğretmen sadece ders kitabına bağlı ilerlerse, edebiyat gerçekten hiç sevilmeyen bir derse dönüşüyor.

Listeler, seçimler...

MS: 2004'ten beri eğitimde edebiyatı okutma yöntemimiz, listeler. 2004'te 100 Temel Eser Listeleri'yle başladık, sonraları bu "ölü yazar" listelerine tepki duyan ve çağdaş yazarları da kucaklamak isteyen öğretmenlerin çabasıyla okul zümre listeleri yaygınlaştı. Hem ders yılında hem de tatillerde okunacak çağdaş edebiyat kitapları seçilmeye başlandı.

Son yıllarda yayınevleri, kitaplarını, yazarlarını okullarda tanıtabiliyor; ilgili öğretmenler, eğitim yöneticileri bunu sağlamaya özen gösteriyor. Dolayısıyla giderek artan çeşitlilikte, seçim yapan öğretmenin entelektüel birikimi belirleyici oluyor. Listeler, öğretmenin ya da kütüphanecinin edebiyat okurluğunun düzeyine göre, ya zengin bir nitelik kazanıyor ya da sınırlı, sığ ve etkisiz kalabiliyor. Sevgili Nurlu, okutacağınız kitapları nasıl inceliyor, nasıl seçiyorsunuz?

NT: Öğretmen, farklı türlerde okumaları ne kadar zenginleştirirse, öğrencisine o kadar ışık tutabilir. Öğretmen, çocuk edebiyatını çocuklar, gençlik edebiyatını da gençler okur sanmamalı. Bizler eğer öğrencilere önerilerde bulunacaksak, onlarla kitap alışverişinde bulunacaksak, çocuk edebiyatını da gençlik edebiyatını da çok iyi bilmeli, okumalıyız. Sınıfımdaki bir öğrenci, *Yarından Sonra* (Gillian Cross) romanını okuyordu. Kitabı ben de okumuştum ve konuştuğumuzda büyülmüş bir an yaşadık. O büyü sayesinde çocuk, kitaplarla yaklaşıyor ve okuduğumuz her şeye daha dikkatli bakıyor.

“Gerekli donanım ne kadar sahibiz, kendimizi hazır hissediyor muyuz ve bunu yapmayı ne kadar istiyoruz?”

Onlara örnek olmak için, okumalarımızı edebiyatın her türünde genişletmemiz gerek.

MS: Öğretmenin zengin seçenekler sunması kadar, her öğrenciye özel öneriler yapabilmesi de önemli. İşin püf noktası bu belki de. Öğrencinin, ders yılını çoğu zorunlu okumalarla geçirmesi, okuduklarından sınavlara girmesi, yıl sonunda da “ödevinin” bitivermesi, edebiyat okurluğunun oluşmasını ve sürdürülebilirliğini engelleyebiliyor. Sevgili Eser, sizin deneyiminizde kişiye özel önerilerin olumlu örnekleri var mı?

EDÖ: Sihirli değneğim yok, ama olumlu örneklerim var. Lisede kitap okumayan, okumayı kesinlikle reddeden çok öğrencim oluyor. Böyle öğrencilerde *Pal Sokağı Çocukları* (Ferenc Molnar) çok işe yarıyor. 10. sınıflara “Çıtır Çıtır Felsefe” dizisinin (Brigitte Labbé) bütün kitaplarını okuttum; 11'lere felsefe öğretmeni arkadaşımınla birlikte okuttuk. *Küçük Prens*'i (Antoine de Saint-Exupery) ortaokul öğrencisiyle yetişkin okur farklı anlamlar çıkararak okuyor. Okuma düzeyleri doğallıkla farklı. Yani herkese aynı kitabı önermek pek sağlıklı değil.

Ders yılının başında, sınıflarla tanışırken yeni bir şey denedim. Çocuklar, sadece televizyon seyredip telefonlarıyla oynayan velilerinin kendilerine sürekli kitap okuyun demesinden çok şikâyetçiydi. “Kaç alırsak alalım, anne babamız mutlu değil,” diyorlardı. 11. sınıflarla “evde okuma saati” projesini geliştirdik. Okuma saatinde evdekilere telefonları bıraktırdılar, anne babalarının okuyup okumadığını denetlediler. Müthiş hoşlarına gitti.

Yaratıcı okuma uygulamaları neyi başarıyor?

MS: Okullardaki yaratıcı okuma uygulamalarından söz edelim biraz da. Son yıllarda filizlenen bu taze konu, ne yazık ki daha pek yaygın değil. Heves büyük de olsa henüz ürkek adımlar atılan bu konu, yöntemlerden kitap seçimine, süreçlerden kazanımlara kadar çok önemli. Nurlu, Mudanya'daki ortaokullarda eşzamanlı yaratıcı okuma uygulamaları sürdüren bir ekibiniz var. Çocuk için anlamını, yararını özetler misiniz?

NT: Eğitimde Edebiyat Seminerleri'ne ilk kez 2017'de katılmıştık. Sunum yapan öğretmenleri dinlediğimizde çok etkilendik ve okullara döndüğümüzde kitaplar üzerine konuşmaya başladık. Çocuk, kitaptaki kahramanın, mekânın ruhuna girebilir, hayaller kurabilir mi; kitap sayesinde sanata ilgi duyar, resim ya da yaratıcı yazma yapabilir mi; bunları aradık, tartıştık. Bir kitap dikkatimizi çektiğinde okumalar yapıyor, kişisel notlarımızı alıyor ve öğretmen arkadaşlarımızla bir araya gelip fikirlerimizi paylaşıyoruz.

Seçtiğimiz her kitapla çocuğun kuracağı özel bir bağ olsun istiyoruz. Örneğin, *Benim Babam Ömür Adam* (Ömer Açık) için mor kurdele, *Bulutlara Şiir Yazan Çocuk* (Behiç

“Öğretmenin zengin kitap seçenekleri sunması kadar, her öğrenciye özel öneriler yapabilmesi de önemli. Hatta işin püf noktası bu belki de.”

Ak) için rozet, *Lataşiba* (İrem Uşar) için bileklik seçildi. Bu küçük simgelerle çocukla kitap arasında daha özel bir bağ kuruluyor ve kitabı daha çok sahipleniyorlar.

Yaratıcı okumalar hem çocuklar hem de bizler için inanılmaz sonuçlar doğuruyor. Çocuklar, “Bu kitap ne zaman bitti?” diye şaşıyor. “Keşke şu etkinliği bir daha yapabilsen,” diyen dönüşler alıyoruz. Uygulamaların sonunda öğrencilerin bize söylediklerini çok önemsiyoruz: “Öğretmenim, okuduğumuz yazarın yeni kitabı çıkmış!” diyerek bize haber veriyorlar; “Yazarın önceki kitabı daha güzeldi,” ya da, “Birinci dönemdeki etkinliklerimiz daha iyiydi,” gibi yorumlarla eleştirebiliyorlar. İstedğimiz şey, düşünen, araştıran, eleştiren çocuklar yetiştirmek. Bunun gerçekleştiğini görmek heyecan verici.

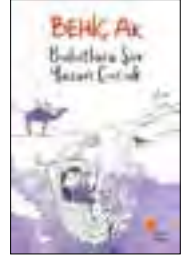
Edebiyat, zorlukların panzehiri.

MS: Birçok yazar davet edildikleri okullarda söyleşi ve imza saatleri yapıyor. Bu etkinliklerin çoğuna öğrenciler, yazarın kitabını okumadan katılıyor ve yazarlara sormak için hep aynı beylik soruları hazırlıyor. Çoğu öğretmenin öneminin farkında olmadığı bu standart yaklaşımlar, buluşmanın niteliğini zedeleyebiliyor. Oysa, çocuğun zihinsel hazırlığını yazarla etkinliğin öncesinde yaratıcı yollarla sağlayabilen okulların, o kıstıli süreyi mucizevi bir buluşmaya çevirebilmesi de mümkün.

Günümüzde çocukların ve gençlerin hayatı hiç kolay değil. Çoğunun, ergenlikten ebeveyn ayrılığına, âşık olmaktan ebeveyn kaybına kadar birçok kişisel sorunu var. Zor zamanların, işsizlik, şiddet, göç gibi toplumsal nedenleri de olabiliyor. Üstelik lise ve üniversite girişi sınavlarının nasıl bir baskıya ve strese neden olduğu da açık. Sevgili İrmak, edebiyat, bütün bu zor zamanlar için de gerçek bir panzehir olabilir mi?

İZ: Kesinlikle olabilir. Hayatta gerçeklerle yüzleşmek, hele kendi dertlerimizle yüzleşmek kolay değil. Boşanmış bir ailenin çocuğuna, “Annen baban boşandığı için üzülüyor musun?” diye sorsak susar, sessiz kalır. Ya da aileden birini kaybetmişse bunu konuşmakta zorlanır. Edebiyat, bize bu zorluklarla fark ettirmeden karşılaşma olanağı sağlar. Tıpkı rüyalarımız gibi. Rüyalarımız bize nasıl bilinçdışımızla ilgili bilgi veriyorsa, edebiyat da bizi başka karakterlerin kılığına büründürerek gerçekle yüzleştirebilir. Anne babası boşanmış bir çocuk benzer bir kahramanı okurken, doğallıkla kendi gerçeğiyle temas edebilir. Kendi derdiyle yüzleşir, yalnız hissetmez ve okuduğu karakterle özdeşim kurarak ilham alır. Evet, edebiyata zorlukların panzehiri diyebiliriz.

Edebiyatın bir de oyun alanı niteliği var. Saklanmaya, inzivaya çekilmeye uygun, sadece kendine ait özgür bir alan yaratabilir. Okur, kitabın yazarıdır aynı zamanda. Her kitap, okurun zihninde yenisinden yazılır. Dolayısıyla okurluk yaratıcı bir faaliyettir; yaratıcılık ise insanın ruhunu iyileştirir. Sınav stresinden, sıkıntılardan, yorgunluklarından bu yaratıcı faaliyetle sıyrılabılır, bir sağaltım yaşar. Küçük büyük herkes için geçerlidir bu. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, herkes çok konuşuyor. Özellikle sosyal medyada herkesin konuşma ola-

nağı var. Ancak herkesin çok konuşması, diyalog içindeyiz anlamına gelmiyor. Herkesin birden konuştuğu bir ortam gürültülü de oluyor. Kitaplar, bütün bu gürültünün içinde yazarla, karakterle, başka evrenlerle de diyalog alanı açıyor; bize sıcak, yeni bir yuva sunuyor. Edebiyat, bunun için de iyileştiricidir bence.

Alışkanlık mı, ömürlük bir zevk mi?

MS: Öğretmen önerdiği, okuttuğu kitaplar yüzünden şikâyet de edilebiliyor. Birileri kitaptaki bir sözcüğü, temayı, deseni ya da hatta bazen yazarın dünya görüşünün beğenemeyebiliyor. Sevgili Eser, öğretmenler nasıl baş edecek bununla?

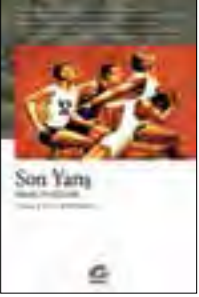
EDÖ: Ben her şeyi göze alıyorum. Falanca kitabı okuttum diye soruşturma geçirdim; çok da umursamadım. Çünkü ahlaki bir mesele değil bu. Çoğu veli, cinsellik, argo, siyaset, şiddet gibi konular için, “Hayatta var, ama kitapta olmasın!” diyor. Örneğin, okullarda en az okuyanlar genellikle “sporcu çocuklar”dır. Onlarla *Son Yarış - Spor Öyküleri* derlemesini okuduk. Kitabı hazırlayan İshak Reyna’yı okula davet etmek istedim. İçindeki Ernest Hemingway’in öyküsünde küfür geçiyor ve ailelerden şikâyet gelebilir diye kabul görmedi. İtiraz ettim, “Bu çocuklar her gün futbol maçına gidiyor ve tribünlerde bunların alâsını duyuyorlar zaten,” dedim. Hemingway gibi büyük bir usta yazmış, ama biz onu okula “davet” edemiyoruz! Bu konuda da öğretmen inisiyatif almalı, cesur davranmalı.

MS: “Okuma alışkanlığı” doğru bir ifade mi? Kitaplar ve okuma söz konusu olduğunda, bir alışkanlıktan mı söz ediyoruz, yoksa ömürlük bir zevk edinmekten mi?

EDÖ: Alışkanlık sözcüğü, “alışmış kudurmuştan beterdir” gibi atasözlerinden de hatırlayacağımız gibi pek olumlu tınlamıyor. Okuma sevgisi, okuma tutkusu ya da okuma keyfi demeli bence.

İZ: Okuma ihtiyacı diyebilirim. Okumak ihtiyaçtır çünkü.

NT: Alışkanlık dediğimiz, sabah erken kalkmaktır, düzenli spor yapmaktır. Edebiyatı günde üç kere dişimizi fırçalamakla eşdeğer tutacak bir durum göremiyorum ben. Cemal Süreya diyor ki: “*kırmadan / dökmeden / parçalamadan / üzmeden / ağlatmadan uzaktan seviyorum / öyle uzaktan seviyorum seni; / sana söylemek istediğim her kelimeyi / dilimde parçalayarak seviyorum / damla damla dökülürken kelimelerim / masum beyaz bir kâğıtta seviyorum*”. Bu şiirle alışkanlığı aynı kefeye koyamayız. Bu olsa olsa aşktır. 🍷

OKUMAK NE GÜZEL ŞEY!

idefix

///idefix

Okumak ne güzel şey

Dil estetiği ve eğitim felsefesi

Prof. Dr. Onur Bilge Kula

Ülkemizin önde gelen edebiyat bilimcilerinden Prof. Dr. Onur Bilge Kula, edebiyatın ve felsefenin hammaddesi olan dili, dil felsefesinin sınırlarını ve eğitimde edebiyatı irdeliyor.

Aydınlanma kavramına ilişkin yayımladığım dört kitaptan biri olan *Türkiye’de Aydınlanma ve Atatürk Devrimleri*’nde Türkiye aydınlanmasını üç temel kavram bağlamında belirginleştirmeye çalıştım: yazınsal aydınlanma, düşünsel aydınlanma ve eğitsel aydınlanma. Bunların en önemlisi, hiç kuşkusuz Anadolu kültüründe sürekliliği ve derinliği olan yazınsal aydınlanmadır.

Düşünsel aydınlanma sürecinde kopukluk olmasına karşın, yazınsal aydınlanma varlığını hep sürdürmüştür. Bu bakımdan yazınsal aydınlanma, Türkiye aydınlanmasının tarihsel bakımdan kopuksuz olarak sürdüğü tek alandır. Anadolu kültür tarihinde düşünsel aydınlanma 1400'lere kadar gelebilmiştir; ancak bu tarihten sonra, 1900'lere kadar süren yaklaşık 500 yıllık bir süreci kapsayan zaman diliminde, herhangi bir dünya ölçeğinde ürün ortaya koyulamamıştır. Eğitsel aydınlanma ise, Cumhuriyet’le başlayabilmiş, ancak kurumsal bakımdan 1940’lı yıllara değin etkinleşmiştir. O günlerden bugüne değin, ilkel ve dizgeli olarak sürdürülebilmiş olsaydı, düşünsel aydınlanma alanında da önemli ürünler verilebilirdi.

Cumhuriyet’in, Mustafa Necati ve Hasan Âli Yücel’le olağanüstü boyutlara ulaşan ve evrensel değerleri Türkiye’nin öz değerleriyle buluşturarak zenginleştiren çok önemli bir eğitsel aydınlanma dönemi vardır. Yukarıda da vurguladığım gibi, ne yazık ki bu aydınlanma, 1940’lara kadar sürebilmiştir. Sonrasında, görece tekil, akılcı ve bilimsel açılımlar olsa da, eğitim alanında o derece önemli ve kalıcı bir aydınlanma girişimi gerçekleştirilememiştir. Bu, Türkiye’nin en önemli eksikliklerinden biridir.

Eğitim, dil, felsefe ve edebiyat.

“Dil Estetiği ve Eğitim Felsefesi” konusunu dört kavram üzerinden ele alabiliriz: Eği-

tim, dil, felsefe ve edebiyat. Eğitim, yetişmekte olan genç bireyi, özünü, toplumu ve doğayı –insanca yaşanabilir tutmak koşuluyla– değiştirmeye, geliştirmeye yönelik her türlü önlemler bütünüdür. Eğitim, bireye özgürleşme ve özerkleşme olanağı veren bir yapı olarak düşünülmeli, tasarlanmalı ve edimselleştirilmelidir.

Eğitim, edebiyat, felsefe ve bütün bunların dolayımı olan dilin çok önemsenmesi gerekiyor. Peki dil ile eğitim, dil ile edebiyat, dil ile felsefe neden iç içedir? Dil düşünmedir, dil olmadan düşünme olmaz. Gözlerinizi kapatın ve düşünmeye çalışın. Düşüncelerinizi sözcüklerle somutlaştırmadan düşünemezsiniz. Bu nedenle, dil felsefesinde “dil tindir; tin de dil” ilkesi geçerlidir. Tin, her türlü düşünme ve kavramlaştırma etkinliğinin sonuçlarını kapsayan en üst kavramdır.

Dil, her türlü düşünme etkinliğinin hem ortamıdır hem de düşünmenin anlatımının aracıdır. Bir başka deyişle, düşüncelerin sözcüklerde ve kavramlarda somutlaştırılmasıdır. Dil, insanın diğer insanlarla birlikte yaşama ve iletişim gereksiniminden doğar. Dil olmaksızın birlikte yaşam, birlikte üretim ve eşgüdüm olmaz.

Türkiye aydınlanmasının, 1400'lerden 1900'lere kadar düşünsel anlamda insanları dünya ölçeğinde tartıştılabilecek tek yapıt üretememesinin başlıca nedeni, halkın konuştuğu Türkçe ile Osmanlı yönetiminin yeğlediği Arapça ve Farsça ağırlıklı Osmanlıca arasındaki dil parçalanmasıdır. Dil parçalanması, o dönemde eğitim dizgesinin katkısıyla daha da yoğunlaşmıştır. Bu olgu, Anadolu halkının ortak ve tümel düşünsel üretim gücünü azaltmıştır. Atatürk, bu dil ve düşünce parçalanmasının nedenlerini ve yol açtığı olumsuzlukları gördüğü için, alfabe değişikliğiyle, Türk ulusunun dilini ortaklaştırarak, düşünme gizil gücünü ortaya çıkarmaya uğraşmıştır.

Devrimlerin taşıyıcı gücü!

Söz konusu nedenle, Cumhuriyet ve Atatürk devrimlerinin özü, Dil Devrimi'dir. Atatürk, düşünme ile dil arasındaki dolaysız bağına varan ve gerekli önlemleri, bilgiye ve uzmanlığa dayanarak almaya çalışan bir devrimcidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kadın erkek eşitliği, bireyin özgürleşmesi ve özerkleşmesi gibi konulardaki değişim ve açılımlarının tümünün taşıyıcı gücü dildir. Dil Devrimi bitimsiz bir süreçtir. Cumhuriyet döneminde alfabe değişikliğiyle birlikte yoğunlaşmıştır, ancak bu sürecin nasıl gelişeceği, hepimizin dil duyarlılığına bağlıdır.

Dil Devrimi'nden söz ederken, basımevinin kuruluşunu da atlamamalıyız. 25 yaşlarındaki Macar İbrahim Efendi, esir olarak Osmanlı İstanbul'una getirilir. Latince eğitim görmüş, çokdilli, çokdinli bir insandır. Bir basımevi kurabilmek için sadrazamı, padişahı ve çevresindekileri ikna eden İbrahim Efendi, ülkede Türkçe kitap yayımlayan ilk kişidir. İlk basımevinin kuruluşu, toplumsal ve kültürel anlamda Dil Devrimi'nin başlangıç noktası olarak görülebilir.

Düşünmenin ve anlatımın aracı olan dil ne kadar gelişmişse, düşünme ve estetik üretim yeterliliğimiz de o kadardır. Dil felsefesi alanındaki çalışmalarıyla tanınan, 20. yüzyılın en önemli filozoflarından Ludwig Wittgenstein, “Dilimin sınırları, dünyanın sınırları-

“Eğitim, bireye özgürleşme ve özerkleşme olanağı veren bir yapı olarak düşünülmeli, tasarlanmalı ve edimselleştirilmelidir.”

rıdır,” der. Ne kadar düşünebiliyorsanız, dünyanız o kadar geniştir. Ancak, ne kadar ve nasıl düşünebildiğiniz de dil yeterliliğinize bağlıdır.

Sanatçı üretmeye devam ettiği sürece...

Edebiyat, insanın özgür ve özerk imgelem gücünün ürünüdür. İmgelem gücüne sınır ve kural koymak olanaksızdır. Bu nedenle sanatın, eleştirel aydınlanmaya katkısını kimse engelleyemez. Sanatçı üretmeye devam ettiği sürece, sanatın özgürleştirici ve özerkleştirici işlevi önlenemez. Bu işlevin en önemli belirleyicilerinden biri de alımlayıcıdır, edebiyatta okurdur. Sartre, “Edebiyat bir çağrıdır,” der. Bu bakımdan, edebiyat, “Sen ol, özgür ol, birey ol, özerk ol!” çağrısıdır. Yazınsal yapıtların üretimi ve sürecin nitelikli gelişmesi için, alımlayıcıların estetik ve düşünsel niteliğinin de yapıtın estetik niteliğine denk düşmesi gerekir. Okur ya da alımlayıcı, yazınsal üretimi, dolayısıyla yazarı var eden güçtür.

Hem edebiyat hem de yazınsal yapıtların düşünsel niteliği bakımından, Türkiye aydınlanması, yazınsal anlamda sürekli, güçlüdür. Ahmet Yesevi’den Yunus Emre’ye, Pir Sultan’dan Karacaoğlu’na, Nâzım Hikmet’ten Aziz Nesin’e kadar, çok nitelikli bir yazar topluluğuna sahibiz. Bu yazıncılar, Türkiye aydınlanmasının sürdürücüsüdür, güvencesidir. Bugünkü yazarlarımızın niteliği de umut vericidir. Türkiye yazarlar topluluğu artık dünya dillerini bilen yazıncılardan oluşmaktadır. Yazarlarımız, tüm dünyadan okurları gibi Türkiye’deki okurlarının beklentilerini de karşılayabiliyor, okurun neredeyse %90’ına ulaşabiliyorlar.

Edebiyat ürünlerimizin ve yazarlarımızın niteliği, salt yazınsal üretimle sınırlandırılmayacak kadar iyidir. Yunus Emre’de edebiyat ve felsefe iç içedir, bir aradadır. Pir Sultan Abdal, haksızlığa karşı direniş ruhunu yazınsallaştırmıştır. Karacaoğlu, Türkiye Türkçesi’nin, arı duru Türkçe’nin koruyucusu, geliştiricisidir. Yaşar Kemal, “Karacaoğlu olmasa, ben olmazdım,” diyebilen bilge bir insandır. Bu nedenle, Türkiye’nin yazınsal aydınlanması, aynı zamanda bir düşünsel aydınlanmadır.

Edebiyatta biçem, tekliktir, biricikliktir.

Sanat dalları biçimlendirdikleri malzemeye göre ayrıştırılırlar. Edebiyatın malzemesi dildir. Yazıncı, dilsel malzemeyi biçimlendirir. Dilsel malzemeyi biçimlendirmenin araçları da, yine retorik figürler dediğimiz dilsel araçlar –sözcükler, eğretilmeler, ironiler, abartımlardır. Her sözcük, yazarın dil beğenisine, düşünsel ve estetik yetkinliğine göre edebiyatta bir retorik işlevi görür. Yazınsal yapıtlar, dilde yapılan biçimlendirici çalışmaların toplamıdır. Biçem ya da Arapça’sıyla üslup kavramları tam da bu noktada öne çıkar.

Biçem, dilsel malzeme üzerinde yapılan biçimlendirici çalışmaların toplamı ve sonucudur. Bir yazınsal yapıtı diğerinden ayıran, o yapıta içkinleştirilen biçemdir. Biçem, yazınsal yapıtın özgünlüğünün, tekliğinin ve biricikliğinin tek kaynağı ve güvencesi-

dir. Bunun somut bir örneğini, Alman edebiyatından Günter Grass vermiştir. Grass'ın *Soğanı Soyarken* adlı kitabı, aslında kendi özgeçmişinin katmanlarını açmasının, soymasının eğretilmesidir. Bu yazar, Hitler'in ordusuna gönüllü olarak katıldığını 2006'da yayımlanan bu kitabına kadar gizlemiştir. 1999'da Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen Grass'ın kendi içindeki eleştirel ve vicdani sorgulaması dayanılmaz bir noktaya gelmiş ve anılan yapıtıyla dışa vurmuştur.

Dil, yazının, edebiyatın dolayımıdır. Edebiyatın beslendiği ana kaynaktır. Her yazınsal yapıt, dilin o günkü durumundan çıkar, o dile çok önemli bir boyut katar. Yazınsal yapıt, kendi içinde bütünlüğü olan, taşıdığı nitelik ve estetik özyapı açısından ayrırick özellik taşıyan ürün demektir. Bu nedenle, yazınsal yapıt, yaratıldığı dili yetkinleştiren, o dilin seçkin örneğidir.

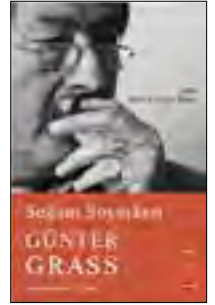
Edebiyat eğitiminde eğitimcinin seçimleri...

Eğitimde edebiyatın kullanımında, eğitimcinin hangi metinleri seçeceği belirleyici önem taşır. Yazınsal değeri, niteliği yüksek olan, gençlerin düşünsel dünyasını genişleten, estetik beğenisini yetkinleştiren metinler seçilmelidir. Bugünkü edebiyat eğitimimizdeki seçimler, neredeyse güncel edebiyata bile yetişemiyor. Nâzım Hikmet'e, Yaşar Kemal'e, Aziz Nesin'e, Adalet Ağaoğlu'na, Ahmet Ümit'e ya da Orhan Pamuk'a yeteri kadar yer verildiği öne sürülebilir mi?

Bu durumda, şu belirleme yapılabilir: Eğitim politik bir yeğlemedir. Eğitim, bir yönüyle eğitilen insanı özüne yabancılaştırma edimidir. Edebiyat eğitimindeki seçimler, toplumsal çoğulluğu, yazınsal yelpazeyi, yazınsal yeterliliği, Türk edebiyatının dünya edebiyatındaki yerini ve dünya edebiyatıyla bütünleşmesini sağlayacak yönleri düşünülerek yapılmalıdır.

Okuma, başkasının anlattığını anlama edimidir. Başkasının anlattığını anladığının göstergesi, anladığınızı anlatabilmektir. Eğer ikisini bir arada yapamıyorsak, zaten dil eğitimi de, edebiyat eğitimi de işlevini yerine getirmiyor demektir. Nitelikli, genç bir alımlayıcı kitlesine gereksinme vardır. Bunun için, öğretmen yetiştirme düzeninin sürekli çağdaşlaştırılması, eleştirel akıl ile bilim ve estetik yeterlilik ilkeleri gözetilerek yapılandırılması gerekmektedir. Böyle yetişen öğretmenlerin yazınsal metin seçimlerinde özgürlük ilkesini, gençlerin eleştirel düşünme ve davranma yeterlilikleri ve estetik beğenilerini geliştiren yapıtlara öncelik vermeleri önemlidir. Ancak bu olursa öğretmen, genç insanların yazınsal yapıtlarla eleştirel ve özgür bir ilişki kurmasına ortam hazırlayabilir.

Türkiye toplumu, Dil Devrimi sayesinde, düşünme ve anlatma gücünü bütünleştirme ve geliştirme olanağı bulmuştur. Dil Devrimi, düşünce gücünü tümüyle etkinleştirme fırsatı vermiştir. Bunca yol kat ettikten sonra yapılması gereken, özgür düşüncenin ve düşündüklerini özgürce anlatabilmenin önünü açmaktır. Kant'ın deyişle, "İnsanların düşündüklerini anlatması en zararsız özgürlüktür." Özgürlüklerin ve insan haklarının, hiç kimseye zararı yoktur. Bunlar ancak insan bilincini çoğullaştırır, boyutlandırır ve evrenselleştirir. Bir ulusu ilerleten ve saygınlaştıranlar da böyle bir bilinç geliştiren ve edimselleştiren özgür bireylerdir. 🍌

“Yazınsal yapıt, yaratıldığı dili yetkinleştiren, o dilin seçkin örneğidir.”

Edebiyat öğretmez!

Feyza Hepçilingirler

Öykü, roman, deneme, anı gibi birçok türdeki kitaplarıyla sevilen, “Türkçe gönüllüsü” üretken yazar, deneyimli eğitimci Feyza Hepçilingirler, öğretmen meslektaşlarını edebiyat okumaya ve okutmaya davet ederek selamlıyor.

Doğrudur; edebiyat öğretmez. Biz Türkçe ve edebiyat öğretmenleri, edebiyatın, öğretici kitaplardan ayrı tutulması gerektiğini vurgulamak için hep söyleriz bunu. Elbette öyledir. *Savaş ve Barış*’ı Rus-Fransız savaşını öğrenmek için okumayız. Romanı okuduğumuzda o savaşı da öğreniriz öğrenmesine, ama kitabı bu yüzden okumamışızdır. Yine de, “Edebiyat bir şey öğretmez,” yargısının yanına, “ders kitapları gibi” diye bir ekleme yapmamız gerek bence. Çünkü, benim aklıma gelen soruyu siz de sorabilirsiniz kendinize: Edebiyat hiç mi bir şey öğretmez?

İnsanın ta kendisidir edebiyat!

“Edebiyat tek kişilik bir ömre yeni yaşamlar katar. Öğrencilere, romanların, ulaşamayacağımız, yaşayamayacağımız hayatlara bizi ortak ettiğini, birçok hayatı birlikte yaşama şansı verdiğini anlatıyor muyuz?”

İnsanı insana öğreten ne, peki? Ya da kim öğretiyor bize insanın içini, özünü, benliğini, kim olduğunu, kendi kimliğine nasıl ulaşacağını? İnsan ilişkileri yalnızca yaşamın kendisinden mi öğreniliyor? Yaşanmış aşkları anlatarak kendi aşkını nasıl yaşayacağını duyumsatan, edebiyattan başka bir şey mi? Cinselliği yücelten, sevdalara güzellemeler yapan; bunları yaparken bize aşkın, cinselliğin nasıl yaşanacağını, nasıl dillendirileceğini örnekleyen şairler, öyküler değil mi? Başkası dediklerimizin aslında başkası olmadığını, başkalarının bizden, bizim başkalarından önemli bir farkımızın bulunmadığını, okuduğumuz romanlardan daha iyi kim ya da ne anlatabilir?

Bizi yiyip içen, yediklerini sindirdikçe acıkan, yeniden yiyen, çalıştıkça yorulan, yoruldukça uyuyan biyolojik varlıklar olmaktan çıkarıp insan dediğimiz bir üst basamağa yükselten edebiyat değil mi? Düşünürsek, “bir şey anlatan” bütün güzel sanatların temelinde de edebiyat var. Dallarıyla, kollarıyla, etkilediği, esinlediği bütün güzel sanatlarla insanı anlatmak üzere yola çıkar edebiyat; vardığı nokta yine insanın ta kendisidir.

Roman kahramanlarıyla yaşamak

Kendi babamızı, Balzac'ın Goriot Baba'sı kadar iyi tanıyabilmiş miyizdir acaba? Gör­düğümüz kadar ya da bize yansıttığı kadar olduğunu sandığımız o baba, büyük ola­sılıkla hiç anlatmamıştır bize kendisini. Onu daha yakından tanımak için belki de Tur­genyev'in *Babalar ve Oğullar*'ını okumamız gerekmektedir. Nikolay Petroviç Kirsanov'u çok yakınında, hemen yanında bulunmuş, onunla birlikte yaşamış kadar iyi tanırken, gerçekten yıllarca yanında olduğumuz, çocukluğumuzu kucağında geçirdiğimiz ba­bamızı o kadar da iyi tanımadığımızı bize bir romandan daha iyi ne fark ettirebilir?

Sorsam şimdi, en iyi arkadaşınızı mı, yoksa Emma Bovary'yi mi daha yakından tanı­yorsunuz diye... Hangi dostunuzu Anna Karenina'yı tanıdığınız kadar içinden tanıya­bilirsiniz? Bir roman kahramanından başka kimseyi düşünyle düşüncesiyle, ürküsüyle korkusuyla, umuduyla sevinciyle, içine girmiş gibi, onunla birlikte yaşamış gibi tanı­yamazsınız. Hadi itiraf edelim: Kendimizi bile romanlardan, öykülerden tanıyoruz. *Kör­leşme*'nin Profesör Kien'ini bilmese, birey olarak toplum karşısında zavallılığımızın farkına bile varmayacaktık belki. Raskolnikov'la tanışmasak, ne içdünyamızdaki fırtı­naların ne de vicdanımızın sesini o kadar net duyabilecektik.

Neleri, ne kadar okuyoruz?

Edebiyat, tek kişilik bir ömre yeni yaşamlar katar. Öğrencilerimize bunları söylüyor muyuz peki? Romanların, ulaşamayacağımız, yaşayamayacağımız hayatlara bizi ortak ettiğini, birçok hayatı birlikte yaşama şansı verdiğini anlatıyor muyuz? Yoksa, “Şu kitabı okuyun, bundan sınav yapacağım,” mı diyoruz? Okuduğu kitabı, derin­lemesine özümleyerek, tadını çıkararak, söylediklerimizden fazlasını bularak oku­masını mı sağlamaya çalışıyoruz; yoksa bir ayda, bir dönemde kaç kitap okudu­ğunun hesabını mı tutuyoruz?

“Hadi, kitap okuru değil, edebiyat okuru yetiştirmek zorunda olduğumuz gerçeğini de dikkate almalıyım; asıl can yakıcı soruyu kendimize sormaya var mısınız? Biz yeterince okuyor muyuz?”

Yeni kuşağın kitap okumadığından yakınmayı bir konuşma alışkanlığı haline getirdik. “Kitap”ın ne kadar genel bir sözcük olduğunu görmezden gelelim hadi; kitap okuru değil, edebiyat okuru yetiştirmek zorunda olduğumuz gerçeğini de dikkate almaya-
lım; asıl can yakıcı soruyu kendimize sormaya var mısınız? Biz yeterince okuyor mu-
yuz? Cep telefonu mesajları değil, Facebook paylaşımları, Twitter hesapları değil, zo-
runlu ya da eğlencelik okumalar değil, edebiyatın tadına varmak, zevkini almak için
ne kadar okuyoruz, neleri okuyoruz?

“Önereceği yeni kitapları
okumak zorunda
kalmamak için, aynı
okuma listesini
yıllarca çocuklara sunan
öğretmenler olduğunu
duyuyorum. ”

Yıllarca değişmeyen okuma listeleri...

Önereceği yeni kitapları okumak zorunda kalmamak için, aynı oku-
ma listesini yıllarca çocuklara sunan öğretmenler olduğunu duyu-
yorum. Önerdiği kitabı önceden okumadığı için tatsız durumlarla
karşılaşan meslektaşlarım olduğunu biliyorum.

İşe kendimizden başlamanız gerek. Andığım zevkleri kendimiz-
den esirgememeli; severek, özümseyerek, bütünleşerek okumanın
tadına öncelikle biz varmalıyız. Türkçe'yle, Türkçe'nin edebiyatıyla
iş olarak uğraşan, bunu zevk haline getirme sorumluluğu vardır.

Üstelik ne de keyifli bir sorumluluktur bu. Kendimizi yeniden keşfetmenin sorumluluğu...
Dilimiz, edebiyatımız için okumanın, öğrencilerimiz için, öğrencilerimizden önce ken-
dimiz için okumanın sorumluluğu...

Üstelik başka hiçbir sorumlulu-
ğun veremeyeceği nitelikte bir
zevki vadeden güzeller güzeli
bir sorumlulukla öğrencilerinin
ve kendilerinin yaşamlarını gü-
zelleştirebilen öğretmenlere bin
selamla... 🌟

15 yıllık deneyimle
binlerce kitabı okurlarıyla buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38/44 Başakşehir / İstanbul

Tel: 0212 565 0122 - 0212 565 0255 - Faks: 0212 485 4695

Ortiziz-PDZ-Kizilap-Donu-Lookup-//rtrmkys.org

Aileyle Çıtır Çıtır Felsefe

Kezban Duman Biçer

Hamiyet Gerçek İlkokulu, Beşiktaş

2. sınıflarla gerçekleştirilen yaratıcı okuma uygulamasında, tüm dünyada milyonlarca okura ulaşan “Çıtır Çıtır Felsefe” dizisindeki temel kavramlar ve sorular, ailelerin katılımıyla işleniyor.

Bütün bir eğitim öğretim yılına yayılan uygulama projesi sırasında, öğrencilerim 2. sınıftaydı ve başlıktan da anlaşılacağı üzere, çalışmanın temelinde aileler vardı. Bir sınıf öğretmeni olarak aileleri, sınıftaki işleyişimize katmayı uzun zamandır planlıyordum. Brigitte Labbé'nin “Çıtır Çıtır Felsefe” dizisi, bunun için çok iyi bir çıkış noktası oldu.

Dizi, öğrencilerin olabilecek en erken yaşta felsefeyle tanışmaları, felsefeye ilgi duymaları ve bu ilgiyi aileleriyle paylaşmaları için zengin seçenekler sunuyordu. Öğrencilerim, normalde 4, 5 ve 6. sınıflara önerilen diziyi okumak için erken bir yaşta da olsalar, evde aileleriyle tartışma, destek alma ve karşılıklı soru cevap ortamı bulabileceklerdi. Dolayısıyla uygulama, temel kavramları ve düşünme yöntemlerini aileleriyle birlikte deneyimlemelerini ve felsefeyle daha erken tanışmalarını sağlayabilecekti.

Dizinin her kitabı aynı mükemmellikte ve sayfa sayısında (ortalama 40 sayfa) olması na karşın, her biri çok farklı ve özgündü. Jacques Azam'ın çizimlerinin öğrenciler için dikkat çekici olması ve dizinin çevirmeni Azade Aslan'ın yetkin Türkçe'si de seçimi-mizde etkili oldu.

Aklımdaki projeyi önce sınıfta öğrencilerime aktardım. Sonra da, eğitim öğretim yılının hemen başındaki veli toplantısına, dizinin tüm kitaplarını yanımda götürdüm

ve velilere projemden söz ettim. Toplantının ana gündemi, bu proje değildi belki, ama konu tüm velilerin ilgisini uyandırdı, hepsi de çok heyecanlandı.

Her kitap, her ailenin kendini dışavurumuydu.

İlk adımda, her aile bir kitap seçti. Hem diziyi bilmedikleri için hem de az sayfalı kitapları görünce, başlangıçta kolay bir çalışma olacağını sandılar. Ancak sonra, kavramların içine girmenin ve kitapları sınıf ortamında sunmanın ciddiyetini kavradılar. Seçilen kitabı ailenin tüm üyeleri hep birlikte okuyacaklar ve sınıfta da yine hep birlikte sunum yapacaklardı. Ailelerin kitapları seçerken, kendilerini farklı yollarla da olsa rahat ifade edip dışavuracakları kavramlara yönelmeleri dikkat çekiciydi. Bir bakıma kendilerini felsefe aracılığıyla da var etme, ifade etme çabası gösterdiler.

Sınıfta, farklı eğitim düzeylerinden ve ekonomik profillerden aileler bulunuyor. Bu açıdan, gerek sunumların içerik ve yöntem olarak ortaya çıkardığı çeşitlilik, gerekse ailelerin tüm samimiyeti ve emeğiyle projeye katılmaları çok olumluydu. Bu çalışma vesilesiyle, aileler daha önce, hem tek başlarına hem de çocuklarıyla birlikte okuma yapmadıklarını da fark ettiler.

İsteyen aile, sınıfa katılıp diğer ailelerin sunumlarını izleyebiliyordu. Bir konuğumuz da, geçtiğimiz yıl Beşiktaş İlçe Milli Eğitim Müdürü olan Önder Arpacı'ydı. Ailelerden birinin sunumunu, yardımcıları ve okul müdürümüzle birlikte sınıfımızda izledi.

Uygulama süresince biriktirdiğimiz renkli anılar oldu. Örneğin, "Biz çok heyecanlıyız, sunum yapamayız," diyen bir anne baba, en etkili sunumlardan birini gerçekleştirdi. *Hatırlamak ve Unutmak* kitabı için hazırladıkları sunumda, kostümleri ve makyajlarıyla iki yaşlı rolünü canlandırıp hepimizi çok etkilediler. Bir aile, sunum için yazdığı skeçte, simitçi rolüne girip sınıfa simit ayran ikram etti. *Haklar ve Ödevler* kitabını seçen hukukçu bir aile, meslek yaşamlarındaki gerçek rollerini oynadılar. Kısacası aileler projeye, yola çıkarken hiç tahmin etmediğim yöntemlerle ve yaratıcılıklarla katılım sağladı.

Projeye katılan 22 aile olduğundan her ay iki sunum planladım. Her çarşamba, öğleden sonraki ilk iki dersimizi bu projeye ayırdık. Önce sunumlar yapıldı, daha sonra soru cevap ve resim çalışması bölümüne geçtik. Sunumlara evin diğer üyeleri, kardeşler, hatta evcil hayvanlar da katıldı. Sonuç olarak, 31 kitaplık diziden seçilen 22 kitapla, 22 ailenin gerçekleştirdiği 22 sunum, sınıfımıza çok anlamlı bir birikim sağladı. En önemlisi, ailelerin çocuklarıyla birlikte okuma heyecanı, sınıftan evlere taşıdı. 🍌

Geleceği görme ortakları

Gönül Şerife Yılmaz

Fenerbahçe Koleji, Ataşehir

7. sınıflarla gerçekleştirilen yaratıcı okuma uygulamasında, Tolga Gümüşay'ın *Geleceği Görme Ortaklığı* adlı öykü kitabındaki çizgi roman, engelli yaşamı, oyun, müzik ve futbol gibi pek çok tema işleniyor.

Yaratıcı okuma uygulamamızı, dört öğretmenden oluşan bir ekiple dört haftaya yayılan bir süreçte, 7. sınıflardan 58 öğrenciyle gerçekleştirdik. Ekip olarak, hayal kurmanın, düşünceleri farklı biçimlerde ifade etmenin önemine çok inanıyorduk. Tolga Gümüşay'ın *Geleceği Görme Ortaklığı* adlı öykü kitabı, bu anlamda seçebileceğimiz en doğru örneklerden biriydi.

Gümüşay, hem eğlenceli hem de yüreğe dokunan öyküleriyle, son dönem gençlik edebiyatına taze bir soluk getirmişti. Kitabın, betimlemeleriyle okuru kahramanların dünyasına dahil etmesi ve öğrencilerimizin öykülerde kendilerinden bir şeyler bulması seçimimizde etkiliydi. Bu özellikleri, okumayla henüz yeterince bağ kuramamış öğrencilerimizi çalışmaya katmak için önemliydi. Ayrıca, kitapta yer alan dokuz öykü de disiplinlerarası çalışmalar yürütmemize olanak tanıyordu. Öğrencilerimizin öyküler aracılığıyla, bugün geri planda kaldığı hissedilen merhamet, adalet, vicdan ve yardımseverlik gibi bazı temel kavramları düşünmesini, sorgulamasını istedik.

Uygulamanın ilk adımında öğrenciler, en çok beğendikleri öyküleri gönülleriyle resimlediler; hatta hayal güçlerini zorlayarak çizgi romana dönüştürdüler. Bu aşamada hiçbir sınırlama getirmedik. Bunu takip eden "Öykümden Bir Kare" adımında ise, beğendikleri bu öykülerden seçtikleri bir anı dilediklerince çizerek tek bir kareye sığdırmaya çalıştılar.

Öğrencilerimiz, öykülerden bazılarını canlandırdı, bazılarını yeni sonlar yazdı, bazılarını özel kapaklar tasarladı, bazılarında da karakterleri tartışıp yorumladılar.

Öykülerin tadına herkes baksın diye...

"Tavuk Göğsü", anlatımı ve sıcak betimlemeleriyle kitabın bizim için en etkileyici öykülerindendi. Bu öyküden yola çıkarak bir kısa film çekmeye karar verdik. Dört öğrenci, iki öğretmen ve tiyatro kulübünün katkısıyla, uzun süren, ama keyifli kazanımları olan dokuz dakikalık bir kısa film hazırladık.

Çok beğendiğimiz öyküleri daha çok insanla paylaşmak için, proje kapsamında bir sesli kitap oluşturduk. Kadıköy Belediyesi Görme Engelliler Merkezi'yle iletişime geçip randevu aldık. Bir grup gönüllü öğrenciyle birlikte, yalnızca görme engellilerle paylaşılması için, okuma kabinlerinde kitabı seslendirdik.

Öykülerden biri adını, geçmişte teknolojinin bu kadar gelişmediği zamanlarda oynadığımız bir oyundan almıştı: "Tiktak". Tahta levhaya çakılan çivilerle oluşturulan minyatür bir futbol sahasında oynanan oyunu, öğrencilerimiz hem kendi aralarında hem de kitabın yazarı Tolga Gümüşay'la oynama fırsatı buldular.

Tolga Gümüşay'ın, söyleşi için okulumuzu ziyareti sırasında, öğrencilerle kurduğu diyalog ve çalışmalarımızı sosyal medya hesaplarından paylaşarak destek vermesi, hepimizi daha da motive etti. Söyleşide öğrencilerimizden biri kendisine, "Siz şu öykünün sonunu güzel yazmamışsınız. Ben başka bir son önerdim ve bunu sizinle

paylaşmak istiyorum," dediğinde, onu sabırla dinledi, yorumda bulundu ve yazmaya devam etmesini söyledi. Öğrencilerin, sadece öğretmenleri değil, okudukları kitabın yazarı tarafından da desteklendiklerinde, bambaşka bir etkilenme yaşadıklarına tanık olduk.

Öğrencilerin bu projeye özel açtığı "[Geleceği Görme Ortakları FBK](#)" adlı YouTube kanalımızda, "Tavuk Göğsü" adlı kısa filmi ve diğer çalışmaların videolarını izlemek mümkün. 🍷

#ees'e birlikte hazırlanıyoruz...

Yaratıcı okuma uygulamalarınızı #ees'te sunmak istiyorsanız Başvuru Formu'nu doldurup bize ulaştırın.

Türkiye'nin dört bir yanından eğitimciler, öğrencileriyle gerçekleştirdikleri yaratıcı okuma uygulamalarını meslektaşlarıyla paylaşıyor. Eğitimde Edebiyat Seminerleri'nde bugüne dek pek çok öğretmen, okul ve halk kütüphanecisi, edebiyat kitaplarından yola çıkarak, düşünce ve değerler eğitimi destekleyen yaratıcı uygulamalarının sunumunu yaptı.

Siz de öğrencilerinizle gerçekleştirdiğiniz ya da planladığınız yaratıcı okuma uygulamasını seminerlerimizde sunmak isterseniz bizimle iletişime geçebilirsiniz.

BAŞVURU FORMU

gunisigikitalpli.com'daki seminer sayfasında.

Doldurduğunuz formu **seminer@gunisigikitalpli.com** adresine gönderebilirsiniz.

Yeni Sayı Çıktı!

dukkan.r-komplex.org

Genç öykücünün öğretmeni olmak...

Dr. Müren Beykan
Ayşe Özlem

Gençlere dünyayı öykülerle anlama ve anlatabilme fırsatı sunan Zeynep Cemali Öykü Yarışması'nın proje başkanı Dr. Müren Beykan'ın sorularını, daha önce iki öğrencisi dereceye giren Türkçe öğretmeni Ayşe Özlem cevaplıyor.

Müren Beykan: Öyküleriyle de romanlarıyla da edebiyatımızda iz bırakan sevgili Zeynep Cemali'nin çocuklara güvenini, onlar için nasıl da tutkuyla yazdığını hep hatırlıyoruz. 6, 7 ve 8. sınıflar arasında düzenlediğimiz Zeynep Cemali Öykü Yarışması, hem yazarımıza bir sevgi selamı, hem de geleceğin öykücülerine –bir anlamda– dokunma fırsatı sunuyor ki, hepimiz için çok değerli.

Başvuruları sona eren yarışmanın 2019 yılının teması “Yalan”dı. Temaya kılavuzluk eden cümleyse, Cemali'nin *Ankaralı* adlı romanından: “*Güneş ışınlarıyla uyandığımda, o akşam olanları anımsamaya çalıştım.*” Yarışmanın her yıl değişen seçici kurulunda, bu yıl benimle birlikte görev alan edebiyatımızın önemli isimleri: Ayşe Sarısayın, Mine Söğüt, Murat Yalçın, Tolga Gümüşay. Raportörümüz Hande Demirtaş.

“Yalan” deyince neler neler geldi gençlerin aklına: Sırlara bağlı yalanlar, beyaz yalanlar, palavra kıvamındakiler, katmerli yalanlar, kuyruklu olanlar, kuyruksuzlar...

Her yıl, seçici kurulun ödüle değer gördüğü öykülerin yanı sıra dikkati çeken öyküler de, ücretsiz dağıtılan Ödüllü Öyküler Kitapçığı'nda yayımlanıyor. Ayrıca, o yılın yarışma sonuçlarına ilişkin kısa bir değerlendirmeyi de kitapçıklarda sunmayı önemsiyoruz.

2018'de “kararlılık” temasında yazılmış 500'ün üzerinde öykü ulaşmıştı Güneşli Kitaplığı'na. Bizi bakış açılarındaki orijinallikle şaşırtanlar, seçtikleri edebi tür nedeniyle ayrıca heyecanlandıranlar kadar, önlerinde daha çok yol olduğunu düşündüren gençlerimiz de oldu. Bu yarışmada asıl amacımız, çocuklarımızın Türkçe'yi en güzel yazması, konuşması ve düşüncelerini en güzel ifade etmesi. Sonra da –hep vurguladığımız gibi– öyküler yazmak için çıktıkları yolda, edebiyat denen harika icatla daha çok tanışmaları, onun sayesinde hayatı anlamlandırabilmeleri, kendilerini tanımaları...

Dokuz yıldır biriken deneyimimiz gösteriyor ki, bu amaçlara ulaşmada öğretmen ve öğrencinin karşılıklı iletişimindeki başarı, gençlerin öykülerini de, yaşamlarını da ciddi biçimde etkiliyor. Gençlerin temalar üzerinde nitelikli fikir yürütmesi, düşünmesi, yazdıklarını olgunlaştırması, öğretmenlerimizin nitelikli desteğiyle güçleniyor.

Bu nedenle, Türkçe öğretmeni olduğu Bayrampaşa Sancak-Soy Ortaokulu'nda farklı yıllarda iki öğrencisi dereceye giren, yani "Genç Öykücülerin Öğretmeni Olan" sevgili Ayşe Özlem'le başarısının hikâyesini ve sırlarını öğrenmek için söyleştik.

Sabır, emek ve teşvik...

MB: Zeynep Cemali Öykü Yarışması'nda sizi, 2013'te "Arkadaşlık" temasında "Mızıka" adlı öyküsüyle ödül alan Beyza Çelik'in, 2014'te de "Umut" temasında "Umut Sahaf" adlı öyküsüyle ödül alan Ceren Nisanur Ateş'in öğretmeni olarak alkışlamıştık. Dersler dışında okumak ve yazmak konusunda öğrencilerin tembelliğe kaçtığı biliyoruz. Bir yandan da ergen psikolojisiyle baş etme sabrı ve emeği vermek gerekiyor. Öğrencilerinizi nasıl teşvik ediyorsunuz? Özellikle edebiyata eğilimli olanlara mı yöneliyorsunuz?

Ayşe Özlem: Öğrenciler için zaman zaman sıkıcı hale gelen yazma çalışmalarını, isteyerek ve keyifle yapılan bir etkinliğe dönüştürmek zor tabii. Okumak ve yazmak birbirinden ayrılmaz bir bütün. Öncelikli amacım, öğrencilerin okuma keyfini yaşamalarını sağlamak. Ailede kazanılmış okuma alışkanlığı genelde devamlılık gösteriyor. Ama okuma kültürü gelişmemiş ailelerde yetişen çocukların tek şansı okuldur. Bu süreçte en etkili ilacım, kendi okuma sevgimi öğrencilerime hissettirmek ve kitap tutkumu onlarla paylaşmaktı.

Dersin ilk 10 dakikasını, öğrencilerimin ilgisini çekebilecek metinler okumaya ve metinler üzerine yorumlarına ayırıyorum. Zamanla, bu ders başındaki okumalara öykündüklerini ve kendi denemelerini yaptıklarını fark ettim. Okumada olduğu gibi, yazma isteklerini ortaya çıkarmak için öncelikle o keyfi yaşayacakları ortamı da sağlamak gerekiyor. Öğrenci keyif aldıkça, yazmanın, kendini ifade etmek için en güzel araçlardan biri olduğunu anlıyor. Böylece dile ve edebiyata olan ilgisi olumlu yönde ilerliyor. Yazmaya ve yazdıklarını paylaşmaya istek duyuyor. Bu isteği duyan öğrencilerim, yazma yarışmalarına katılmak istediğinde, hepsine destek olmaya çalışıyorum. Zaten bu öğrencilerin çoğu, edebiyatı seven, yazmayı uğraş edinmiş olanlar.

Tema tamam da, ödül ne?

MB: Belli bir temada yazabilmek kolay değil. Siz yarışma temasını paylaştığınızda, sınıfta olumlu ya da olumsuz bir hava oluyor mu? Nasıl tepki veriyorlar, neler konuşuyorsunuz tema üzerine?

AÖ: Yazma sürecinde, en etkili belirleyici, öğrencinin kendi deneyimi. Konuya ilgileri ve aşinalıkları da önemli. Yarışmanın 2019 teması olan “Yalan”ı duyduğumda, öğrencilerden birinin ilk sorusu, “Ödül ne?” oldu. Keyifli bir yazma süreci yaşayacağını, değerli yazarlarla tanışma şansı bulacağını söylediğimde, tatmin olmamış bir biçimde baktı ve ekledi: “Başka?..” Bir öğrencim de, “Ben ne yazacağımı buldum. Anneannem, her hafta mahalle arkadaşlarıyla toplandıkları ‘günlere’ gidiyor. Onlar hep dedi-kodu yapıyor, ben de onları dinleyip kendime malzeme çıkaracağım,” dedi. Sosyal medyadan ilham

alacağını, etrafını gözlemleyeceğini, ailesine danışacağını, “yalan” konulu filmler izleyeceğini söyleyenler de oldu.

Geçmiş yıllarda, öğrencileri etkilememek adına, yarışmanın temasına yönelik özel bir çalışma yapmamıştım. Ancak 6. sınıflar, soyut düşünme beceresini yeni yeni kazandıkları için, “Yalan” teması hakkında daha çok konuşmamız gerekiyordu. Biz de serbest çağrışım zinciri kurduk. Çok düşünmeden, akıllarına gelen ilk kavramları sıraladılar. Başka bir gün de felsefe oturumu düzenledik. Onlara bir masal anlattım ve ondan hareketle insanların neden yalan söyledikleri konusunda tartıştık.

Dünyayı doğrudan deneyimleme şansımız...

MB: Sekiz yıldır farklı temalarda, ülkenin her köşesinden yazan gençlerin –yaşlarının da gereği olarak– temayı kişisel boyutuyla ele aldığını, toplumsal boyutunu irdelediklerini izliyoruz. Örneğin, “Kararlılık” temasında hep kişisel olarak kararlı oluşu yazmıştı gençler... Bu konularda tartışmak, düşüncelerini teşvik mümkün mü?

AÖ: Yaş grubu vurgunuza katılıyorum. 6, 7 ve 8. sınıflarda benmerkezci bir dönemden, ergenlikten geçiyorlar. En çok üzerinde durdukları soru, ben kimim? Kendi kişiliklerini arıyor, karşı cinsi keşfetmeye çalışıyorlar. Arkadaşlığa çok anlam yüklüyorlar. Aileleriyle bazı değer yargıları konusunda çatışma yaşayabiliyor, öte yandan da toplumsal bilgi ve düşünüş bakımından aile etkisi altında kalabiliyorlar.

Diğer etken de sosyal medyanın ve cep telefonlarının gündelik yaşama egemen olması. Çocuklardan ve gençlerden, yetişkinlerin düzenlediği bir dünyaya ayak uydurmalarını istiyoruz; ama sosyal medya onların karşısına bambaşka dünyalar getiriyor. Haliyle, bu hızlı akışın önünde duramıyoruz. Çocukları eleştiriyoruz, ama biz yetişkinlerin dikkati de dijital dünyanın içinde sürekli dağılıyor. İnternet hakkında konuşurken bir öğrencim şöyle demişti: “İstanbul’dayken interneti seviyorum; ama köydeyken internette nefret ediyorum. Annem ve abim telefonda başlarını kaldırmıyor. Oysa benim gibi olsalar hayatı gerçekten öğrenirler.” Teknoloji kuşkusuz çok değerli, ama dünyamızı doğrudan deneyimleme şansımızı da kaybetmemeliyiz.

MB: Haklısınız, doğanın bir parçası olmamıza rağmen, doğayı bile tabletten izler olduk. Yarışmamıza 5. sınıfların da katılması için ısrarcı olan öğretmenlerimize ne der-

siniz? 8. sınıfların yer aldığı bir yarışmada, verilen temalar üzerinde düşünmek, bir öykü kurgulamak için, olgunlukları yeterli olabilir mi?

AÖ: 5 ve 8. sınıf öğrencileri arasında, bedensel, bilişsel ve sosyal gelişim açısından büyük farklar var. 5. sınıflar, henüz somut işlemler dönemindeler; olay bazlı düşünüyorlar, duygu aktarımları da sınırlı oluyor. Buna rağmen 5 ve 6. sınıfların yarışmalara ilgisi çok daha yoğun. 8. sınıfların sınav kaygısı, onları bu tür etkinliklerden uzaklaştırıyor. Sistemin getirdiği binlerce kaygıyla, sorunla ve zorlukla mücadele halindeler. Bu rekabetçi ortamda gelecekle ilgili ciddi kararlar almak durumundalar.

Yazmaya devam edebilmek...

MB: Bu anlamda, geride bıraktığımız sekiz yılda çok farklı deneyimlerimiz birikti. Geçtiğimiz yıl, 8. sınıflardan çok öykü geldi ve aralarında dili oturmuş, öykü yazdığının farkında olan, başarılı gençler vardı. 6. sınıfa doğru gittikçe, müthiş bir heves ve istek görülüyor, ama çok azı öykü sanatının farkına varmış oluyor.

“Öğretmenin yaptığı en küçük yorumun bile çocuğun özsaygısına etkisi var.”

Baştaki yazma isteğine geri dönersek; yazıyorlar, ama yarıda da bırakabiliyorlar. Bir şeyler oluyor, hevesleri kaçıyor, iyi yazamama endişesi taşıyorlar. Bazen de birbirlerinin öykülerini okuyorlar ve kendi yazdıklarının yetersiz olduğunu düşünüyorlar. Onları teşvik etmek, yazmaya devam etmelerini sağlamak emek istiyor olsa gerek. Siz neler yapıyorsunuz böyle durumlarda?

AÖ: Yarışma duyurusunu ilk yaptığımda, sınıfın neredeyse yarısı yarışmaya katılacağını belirtiyor. Zamanla bu sayı azalıyor. Öğrencilerin motivasyonunu belli bir konuda canlı tutmak zor. Bu yaşlarda, bireysel beceri ve yeteneklerini yaşatlarıninkıyla karşılaştırma eğilimindeler. Otoriter bir tavır sergilememeye gayret ederek, onları yüreklendirecek, yazma konusundaki özgüvenlerini körükleyecek şeyler söylüyorum. Biliyoruz ki, öğretmenin yaptığı en küçük yorumun bile çocuğun özsaygısına etkisi var.

“Aklıma yazacak bir şey gelmiyor,” cümlesini sık sık duyarız öğrencilerimizden. Geçenlerde, “özgürlük” konulu bir yazı yazmalarını istedim. Aklına bir şey gelmemesinden şikâyet eden bir öğrencim, “Hocam, ama siz bizim özgürlüğümüzü kısıtlıyorsunuz şu an. Özgürlük hakkında yazmamız gerektiği için hiç de özgür değiliz,” dedi. Haklı olduğunu ve yazısında bunu anlatabileceğini belirttim. Ders sonunda yanıma gelip hayatında ilk defa yazı yazmaktan keyif aldığını söyledi.

Öykü sanatını nasıl anlatmalı?

MB: Öykü yazmalarını istiyoruz, ama günlük, mektup, deneme ve en çok da kompozisyon yazarlar oluyor. Öyle ki, yazısının başında ya da sonunda temayı ahlaki değerler açısından ifade edenlere rastlıyoruz. Öykü sanatını nasıl anlatmalı gençlere? Eğitimde edebi türlere emek nasıl veriliyor, neler yapıyorsunuz?

AÖ: Çocuklar ve gençler, edebiyatı, değerler sisteminin aktarılması gereken bir unsur olarak görmemeli. Ders kitaplarının yetersiz kaldığı noktada, elimden geldiğince farklı türdeki nitelikli eserleri okutmaya, paylaşmaya çalışıyorum. Ders süremiz yetmediğinde, ders dışında o edebi türün, en önemli eserlerini tanıtmaya, paylaşmaya çalışıyorum. Okumalarının ardından, o türün zihinlerinde kalıcı bir yere sahip olması için uygulama ve yazma çalışmaları yapıyoruz.

MB: Bu anlamda özel okulların olanakları daha da zengin olabiliyor. Bir devlet okulu olarak, sizde durum nasıl? Okulunuzun kütüphanesi bu yönlendirmeleri yapmak için yeterli mi?

AÖ: Sınıf mevcutlarımız ortalama 45 kişi. Her öğrenciyle bire bir ilgilenmemiz çok zor olabiliyor. Okulun çatı katında küçük bir kütüphanemiz var. 15-20 öğrenci sığabildiği için dersleri orada işleyemiyoruz. Bu nedenle eğitim öğretim yılının başında, her sınıf için sınıf kitaplığı oluşturuyoruz. Kitap listesini yaparken, öğrencilerin isteklerini göz önünde bulundurmaya çalışıyorum. Yeni kitaplar elimize ulaştığında, her kitabı teker teker tanıtip heveslendirmeye çalışıyorum. Onlar da ilgilerini çeken kitapları not ediyor, sonra da okumak üzere ödünç alıyorlar. Her öğrenci sırayla kitaplık sorumlusu görevini üstleniyor.

Öykü mü, kompozisyon mu?

MB: Öğrencilerinizin yazdıklarını okuyorsunuz mutlaka. Yönlendirmenin ötesine geçip, müdahale etme isteği duyduğunuz oluyor mu?

AÖ: Öğrencilerin öykülerine müdahale etmeyi etik bulmuyorum. Öğrenci yazmayı bitirdiğini söylediğinde, öyküsünü bir süre dinlendirmesini öneriyorum. O da bir süre hiç bakmıyor metnine. Ardından, eleştirel bir gözle tekrar inceliyor ve emin olduğu son halini bana getiriyor. Ben de sadece sayfa düzeni, yazım kuralları ve noktalama anlamında kontrol ediyorum. Sonra da öyküsünü yarışmaya gönderiyorum.

MB: Bazı okullar kendileri seçici kurul oluşturuyor. Kurumlarının prestijini düşünerek, endişeli ve tedirgin davranıyorlar bu tür yarışmalarda. Oysa biz bunu doğru bulmuyor, öykünün kompozisyon olmadığını, bir sanat sayılması gerektiğini, dolayısıyla uzmanlarca değerlendirilmesinin doğruluğunu vurguluyoruz. Eğitimcinin istediği gibi olmayabilen bir öykü, edebiyatçı açısından gelecek vaat eden bir metin olabilir. Hatta o yılki seçici kurula göre bile değişebilir durum. Ödüllü Öyküler Kitapçığı'nda "Dikkati Çeken Öyküler"e de girebilir, dereceye de girebilir.

Seçici kurul olarak öğrencinin, yazmaktan keyif almada verdiği tüm o emeğe bakıyoruz. Sınıfta paylaştıklarını, öğrencilerinize aktardıklarını çok önemsiyoruz. Yarışmanın genel amacı, sizin de vurguladığınız gibi, merak edip birkaç kitap fazla okumaları, öykü yazarken kendilerini ve çevrelerini keşfetmeleri. Dahası, yazma yolculukları bu yarışmayla başlayıp bitmiyor. Geçmiş yıllarda dereceye giren, "Dikkati Çeken Öyküler"de yer alan çoğu gencimizin hâlâ yazmaya devam etmesi çok sevindirici.

“Eğitimcinin istediği gibi olmayabilen bir öykü, edebiyatçı açısından gelecek vaat eden bir metin olabilir.”

Bizi düşündüren önemli bir noktayı daha sormak istiyorum. Fantastik öyküler, ilginç dil oyunları içeren öyküler çok ender ulaşıyor elimize. Gençler, gerçekçi üslupta, klasik ustalar geleneğinde yazmaya mı teşvik ediliyor daha çok?

Gerçeklik yerine fantastik...

AÖ: Öğrencilerin okuma ve yazma eğilimleri arasındaki fark benim de dikkatimi çekiyor. Çoğu, bizim çocukluk anılarımızı dinlemek istemiyor artık. Çünkü beğenilerinde, isteklerinde çok önemli değişiklikler var. Gerçeklik yerine fantastik konuları okumak daha ilgi çekici geliyor. Öğüt veren metinlerden sıkılıyorlar, ama iş yazmaya geldiğinde durum değişiyor. Fantastik unsurları yazılarında kullanan öğrenciler var elbette; ancak kalıplara ve genellemelere saplanmış yazılar çoğunlukta.

Bu çelişkili durumu öğrencilerimle konuştuğumda aldığım cevaplar da ilginç olabiliyor. Ya, *"Fantastiği okuması kolay ve keyifli; ama yazmak zor,"* ya, *"Çevremizde fantastik olaylar görmüyoruz; ama dram için çok örnek var,"* ya da, *"Yazılarımız hayali olursa büyükler bizi kaale almaz,"* diyebiliyorlar. Fantastik öyküler yazmayı seven bir öğrencim de şöyle diyor: *"Gerçekçi olmak çok sıkıcı; çünkü zaten onları yaşıyoruz. Hayali yazılar yazmayı seviyorum."*

MB: Edebiyatı çocuklarımızın yaşamına sindirmek ve okuma yazmayı sevdirmekle ilgili deneyimlerinizi özetleyerek sonlandırsak...

AÖ: Öğretmenler olarak öncelikli hedefimiz, öğrencinin yazma uğraşından, okuma eyleminden keyif almasını sağlamak. Öğretmenlik, teorik bilgilerden çok, yaparak ve yaşayarak öğrenilen bir meslek. O yüzden öğretmenler arasında deneyim paylaşımı bence çok önemli. Öğretmek, öğrenmek demek. Ben de her geçen gün, bu mesleğe dair yeni şeyler öğreniyorum. 🍷

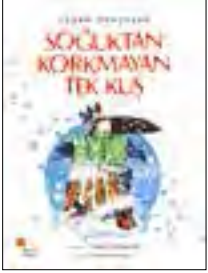
“ Öğüt veren metinlerden sıkılıyorlar, ama iş yazmaya geldiğinde durum değişiyor. ”

Soğuktan korkmayan kuşlar

Onur Mutlu

FMV Işık İlkokulu, Nişantaşı

3. sınıflarla gerçekleştirilen uygulamada, Zoran Drvenkar'ın epik öyküsü *Soğuktan Korkmayan Tek Kuş*'taki çevre, mevsimler, dünyamız, zaman ve felsefe gibi pek çok güncel tema işleniyor.

“Soğuktan Korkmayan Kuşlar” adlı yaratıcı okuma uygulamamız altı hafta sürdü. 3. sınıflardaki 59 öğrenciyle sürdürdüğümüz çalışmamızı, Mine Kazmaoğlu'nun dilimize kazandırdığı Zoran Drvenkar'ın *Soğuktan Korkmayan Tek Kuş* kitabıyla gerçekleştirdik.

Kitabı seçme nedenlerimizin başında, okuldaki diğer öğretmen arkadaşlarımız önerip okuttuğunda, öğrenciler tarafından çok beğenilmiş olması geliyordu. Ayrıca, dönem içinde işleyeceğimiz konularla örtüşen kavramları barındırması ve ders işleyişimizi destekleyici etkinliklere olanak tanınması da önemliydi.

Kitabı okumaya başlamadan önceki hazırlık aşamasında, öğrencilerle mevsimler üzerine konuştuk, birlikte düşündük ve tartıştık. En çok üzerinde durduğumuz sorular, “En sevdiğimiz mevsim hangisi?” ve “Neden o mevsim?” oldu.

Daha sonra, birlikte kitabın bölümlerini aşamalı olarak okumaya başladık. Sekiz bölümden oluşan kitabın ilk üç bölümünü bitirince, yaratıcı yazma etkinliğini, istasyon çalışması olarak gerçekleştirdik. Öğrencileri beş gruba ayırdık. Kitabın sadece ilk üç bölümünü okuyan bu gruplar, iki dakikalık bir sürede öyküyü kaldıkları yerden devam ettirerek yazdılar. İki dakika dolduktan sonra, gruplar yer değiştirdi ve yeni gruplar önceki ekibin hikâyesini devam ettirdi. Çalışmanın sonunda ortaya çıkan beş farklı hikâyeyi sınıfta hep birlikte okuduk. Çocuklar, bu beş hikâyenin de aslında kimseye ait olmadığını, tüm öğrencilerin ortak yarattığı hikâyeler olduğunu gördü.

Kitabın dördüncü bölümü okunduğunda, yaratıcı yazma çalışmasını farklı bir yolla sürdürdük. Okul kütüphanesinde, kütüphane öğretmenimizin de desteğiyle, öğrencilerle *story cubes* çalışması yaptık. Kitabın altıncı bölümünde başkahraman Riki, artık karar alma ve eyleme geçme noktasına geldiğinde okumayı durdurduk ve “Riki Olsaydım...” etkinliğine geçtik. Böylelikle öğrenciler, kendi çözüm yollarını ve eylem kararlarını yazılı ve görsel olarak ifade ettiler. Kitabın okumasını tamamladığımızda, hikâye haritası oluşturmaya karar verdik. Hikâye haritamızı belirlerken, “Kitabın

yazarına neler sormak isterdin?” ve “Kitabı üç cümleyle nasıl anlatabilirsin?” benzeri sorular yönlendirici oldu.

Kitaba yeni bir karakter eklemek...

“Karakter Analizi” adımımda, öğrencilerden kitaptaki karakterlerin içdünyalarına ve fiziksel özelliklerine yönelik tahlillerde bulunmalarını istedik. “Kitaba bir karakter ekleyebilir miyiz?” sorusuyla harekete geçen öğrenciler, bu çalışmayı hayal dünyalarını la daha etkili bir düzeye taşıdı ve tamamını kendileri yönlendirdi.

Uygulamanın başından beri, bunun disiplinlerarası bir proje olmasını istemiştik. Hikâyenin temelinde felsefe ve iklim gibi temalar olduğu için, farklı branşlardaki öğretmen arkadaşlarımızla işbirliği yapma şansını da bulduk. Görsel sanatlar öğretmenimizden destek alan öğrencilerin atık materyalden tasarladığı ve beğeni gören kuş maketlerini okulumuzda sergiledik.

Çocuklar, hikâyenin genelinden ya da Riki'den esinlenerek şiirler yazdılar. Müzik öğretmenimizin katkısıyla besteleme fırsatı yakaladığımız bu şiirlerden birini, “Soğuktan Korkmayan Kuşlar Korosu” seslendirdi.

Mevsimlerin insanlar üzerindeki etkisini, hayatımızda neleri değiştirdiğini, sınıfta uzun uzun tartıştık ve sorguladık. Ardından öğrencilerin, ailelerinden en az iki kişiyle bu konu üzerine röportajlar yapmasını planladık. Böylece, farklı kuşakları da çalışmaya dahil ederek, mevsimlerin geçmişten bugüne farklı yaşam tarzlarına nasıl etki ettiğini görme şansımız oldu.

Çalışmamız sonlanırken öğrenciler artık hikâyeden taşıp, iklim, dünyamız, buzul çağları ve küresel ısınma üzerine araştırma yapmaya, hikâyenin kafalarında oluşturduğu soru işaretlerine yanıtlar aramaya başladılar. Araştırmalarının sonuçlarını, yaptıkları sunumlardan dinledik. Ortaya çıkan içeriği, e-broşür formatında derleyerek herkesin erişebilmesini sağladık ve [internet sitemize](#) yükledik. 🍌

İçinde insan olan hikâyeler

Selda Yamaçlı

Adana Kozan Gazi Ortaokulu

Kozan'daki ortaokullarla gerçekleştirilen uygulamalarda, Necati Güngör'ün *Bir Hikâye Yaz İçinde İnsan Olsun* adlı öykü kitabından yola çıkılarak değerler, koruma, iletişim ve sorumluluk gibi temalar işleniyor.

5, 6 ve 7. sınıflardaki yaklaşık 70 öğrenciyle gerçekleştirdiğimiz uygulama 10 hafta sürdü. Necati Güngör'ün *Bir Hikâye Yaz İçinde İnsan Olsun* adlı öykü kitabıyla çalışmak istememizin nedeni; okullarda hırs, bencillik ve başarı hikâyelerinin yazılmasına karşın insanlık hikâyelerinin unutulduğunun dikkatimizi çekmesiydi. Güngör'ün kitabını okuyunca, okullarda insanlık hikâyeleri yazmanın bu kitaptaki öykülerle mümkün olabileceğini düşündük.

Öğrencilere, iyiliğin, dayanışmanın, yardımlaşmanın büyük fedakârlıklar gerektirmekten de yapılabileceğini, küçücük iyiliklerin bile büyük değişimlere neden olabileceğini fark ettirmek istedik. Farklı sosyal çevrelerden insanların yaşamlarının yalın bir dille öyküleştirilmesi; doğaya, hayvanlara ve çevreye karşı duyarlılığı artırma niteliği de kitapla çalışma motivasyonumuzu sağlamlaştırdı. Öyküler, geçmiş ve günümüzdeki toplumsal değerlerin karşılaştırılmasına da olanak sağlıyordu.

Bazı öyküleri, etkinliğini yaptıktan sonra, bazısını etkinlik sırasında okuduk. İlk çalışmamızda, "Bir Hikâye Yaz İçinde İnsan Olsun" adlı öyküden yola çıktık. Oluşturduğumuz "İyilik Kutusu"nda biriken önerilerin çoğu, birine oyuncak ya da para vermek, birisi için marketten alışveriş yapmak gibi maddi değere dayalı iyiliklerdi.

Yaşlı insanlarla, kendilerine yapılan ya da onların yaptığı iyilikler üzerine konuşmalarını istedik. Çocukların ortak yanıtı, "Hiç olur mu, yapılan iyilik anlatılır mı?" oldu. Onlara, "İyilik yap denize at, balık bilmezse Halik bilir," atasözünü hatırlattık. Duydukları ya da kendi yaptıkları iyilikleri, kâğıtlara yazıp "İyilik Kutusu"na attılar. Kutuya kâğıt atmak için, bir kediye sevgi göstererek, temizlik görevlisine günaydın diyerek, yaşlı bir insana yardım ederek sürece katıldılar.

Öyküdeki karakterlerden biri, hayvansever bir hanımdı. Ondandığımız ilhamla kendi evleri oluşturduk, sokak hayvanlarına yiyecek dağıttık. O güne dek bir hayvana dokunmamış çocuklar bile, köpeklerle haşır neşir oldular, mama kaplarını bizzat kendileri değiştirdiler.

Kitaba adını veren “Bir Hikâye Yaz İçinde İnsan Olsun” öyküsüyle ilgili son adımımızda, çöpten topladığımız kâğıtların geri dönüşümünü sağladık. Öğrenciler bu kâğıtlara, duydukları ya da deneyimledikleri iyilik öykülerini yazdı. Sonunda, atık kâğıtlardan oluşturduğumuz bu özel “kitabı”, yazarımız Necati Güngör’e hediye ettik.

“Sanki bu öyküleri biz yazdık!”

Geçmişe ve geçmiş yaşantılara duyulan özlem ve saygı duygusunu, öğrencilerle yaptığımız radyo tiyatrosu etkinliğimizle işledik. Kozan’daki yerel bir radyoyu ziyaret ettik ve radyo tiyatrosu kaydı yaptık. Eski türküler, şarkılar ve şiirler üzerine bir etkinliği de, “Bu Ev Senin” öyküsü üzerine düştündük. Öğrenciler, bugün bildikleri çoğu şarkının sözlerini tam olarak hatırlayamadıklarını, pek çoğunun sözlerine dikkat etmediklerini fark ettiler. Klasik Türk Müziği parçaları dinlettiğimizde, iki dönem arasındaki duygu değişimini algılamayı, şarkı sözlerinin yarattığı etkileşimi deneyimlediler. Öyküdeki dede karakterinin, bağlama ustasına olan hayranlığından esinlenerek, öğrencileri bir âşıkla buluşturduk. Özlem duygusunu, müzelerde yaratıcı drama etkinlikleriyle de işlemeye devam ettik.

“Dördüncü Gün” adlı öyküde işlenen “emanet” kavramına yönelik çalışmalarda, öğrenciler tornetler (tahta araba) ürettir ve bunları, tanımadıkları başka çocuklara emanet edip edemeyeceklerini tartıştılar. Birine güvenmeyi seçmekle önyargılı olmayı seçmek arasındaki duygu farkını hissetmelerini istemiştik. Sonuçta, tornetlerini başka okuldan bir gruba oynamaları için emanet ettiler. Yaratıcı dramalarla da desteklenen bu çalışma sayesinde, empati duygularının geliştiğini gözlemledik.

“İnsanlık Gelip Çalar Kapınızı” adlı öykü, eskimiş bir paltonun ağzından anlatılıyordu. Öğrenciler, kullanılmayan süs malzemesi ve kâğıtlardan birçok kostüm hazırladı. Kullandıkları malzemenin aslında “çöp” olmasıyla, giyilebilen bir kostüm olarak değerlendirilmesi arasında değişen duygularını uzun uzun tartıştılar.

Uygulamanın sonunda öğrencilerimizden biri, “Bu öyküleri biz okumadık, sanki hepsini biz yazdık,” dedi. Öykülerde aktarılan duyguları her etkinliğimizde bire bir deneyimledikleri için bu cümle, hedeflediğimiz noktadan çok daha ötesine ulaştığımızı işaret etti. ●

ÇOCUK SESLERİ

Keçi, YAZ 2014'te çıktığı "inadına edebiyat" yolculuğunda Türkiye'nin dört bir yanında düzenlenen kitap fuarlarını dolaştı. Geride kalan beş yılda; İstanbul, Bursa, İzmir, Diyarbakır, Adana, Kocaeli, Ankara, Kayseri, Samsun, Malatya, Denizli, Gaziantep ve Erzurum'daki fuarlarda stantların arasında yürüyen çocukların ve gençlerin sesine kulak verdi. Bu sayımızda okurlarımıza, hafızalarda yer eden "Çocuk Sesleri"nden gülümseten bir seçki sunuyoruz.

"Fuara geldim, çünkü merak ettim. Çok eğlenceli ama çok büyük burası. Bir sürü kitap var, yazarlar var. Ben ilk defa bir kitabın yazarını gördüm."

Aslı 7

"Burada büyük demirler, büyük bir çatı var. Oysa ben fuarı okul gibi düşünmüştüm."

Çağan 7

"Kitap imzalatmak çok umurumda değil. Ama okuduğum maceranın yazarını görmek çok heyecanlı."

İlkay 10

"Evde sadece anneannemle ben kitap okuyoruz. O yüzden beraber geldik."

Melike 13

"Kitap okumayı sevmeye devam edersem, ilerde editör olmayı düşünebilirim."

Çağla 12

"Kitap almak istediğimde genelde internetten alıyorum. Fuarın her yıl nasıl bir yer olacağını görmek için gelip dolaşıyorum."

Melisa 13

"Bu büyük büyük direkleri, masaları, kitap resimlerini beklemiyordum hiç. Okulla karşılaştınca fazla ilginç bir yer fuar."

Serdar 10

"İlk kitabımı bu fuardan almıştık, o zamandan beri geliyoruz."

İdil 11

"Tıpkı kitaplar gibi bu fuarlar da. Farklı farklı renkler, kişiler, yüzler..."

Demet 14

"Bu kitabı yazan insanın burada olmasına çok şaşırdım. Büyülü bir şey. Gerçek değil gibi. Hâlâ inanamıyorum..."

Ozan 9

"E-kitap olsa okuması kolay olurdu, ama fuarda nasıl satılırdı ki kitaplar?"

Melek 11

"Kitap alırken kapağına bakarak seçiyorum. Kitap kapaklarının ayrıca satılmasını çok isterdim."

Mehmet 9

"Felsefe gece yapılan bir şey bence. Kitapları da o yüzden gece okuyorum."

Selen 9

"Editör olsam az hata yapan bir yazarla çalışmak isterdim."

Kaan 14

"Fuar bayram gibi. Bayramdan daha bayram benim için."

Ömer 10

"Fuara gelirken bu kadar çok yetişkin göreceğimi düşünmüyordum. Çocukların olduğu bir yere gidiyoruz zannetmiştim."

Su 9

GÜNIŞIĞI KİTAPLIĞI

NEŞELİ GÜNLER

Ahmet Büke

Resimleyen: Sedat Girgin

Ahmet Büke, küçükler için yazdığı Zeyno Kitapları'na bambaşka bir öykü ekledi. Sedat Girgin'in desenleriyle renklenmiş eğlenceli aile öyküsü, dayanışmanın gücünü her yaşta okura duyumsatıyor.

İlk Kitaplar

BERK VE ÇIP ÇIP DEDEKTİF OLDU

Kaan Elbingil

Resimleyen: Merve Atılgan

Mizahi üslubu çok sevilen Kaan Elbingil, okurlarını yeni Berk macerasına davet ediyor. Köpekle kurulan dostluk ve güven ilişkisini, sıcak mahalle atmosferiyle ve komik bir dedektiflik merakıyla birleştiriyor.

İlk Kitaplar

DENEK E.E.E.

Aslı Der

"Küçük Cadı Şeroks"un yaratıcısı, sevilen yazar Aslı Der, okurlarını bu kez bilim dünyasının gizemli koridorlarında yürütüyor. Roman, yapay zekâ alanındaki gelişmelere, sürükleyici bir kurguyla yaklaşıyor.

Çocuk Kitaplar

RADYO PENCERE

Hacer Kılıcioğlu

Çocukların ve gençlerin severek okuduğu Hacer Kılıcioğlu, İzmir'de geçen bir yaz tatilini ve baba oğulun yeniden kavuşma yolculuğunu anlatıyor; okuru her koşulda iletişime yönlendiriyor.

Çocuk Kitaplar

KÜÇÜK PIS YEŞİL BÖCEK

Füsün Çetinel

Çocukların doğayla ve hayvanlarla çıktığı içsel yolculuğu eğlenceli üslubu ile anlatan Füsün Çetinel, bu kez bir çocuğun, kent yaşamı, göçmenlik ve önyargılara ilişkin duygularını dillendirirken, umuda göz kırıyor.

Çocuk Kitaplar

HAYLAZLARIN KRALI

Andrew Clements

Türkçesi: Mine Kazmaoğlu

Öğrencilik yaşamını resmettiği romanlarıyla sevilen Andrew Clements, okulda sorun çıkararak göze gireceğini sanan bir çocuğun değişimini esprili bir dille anlatıyor.

Çocuk Kitaplar

KARDEŞLER!

Rocio Bonilla

Türkçesi: Halil Türken

Kitapları pek çok dile çevrilen sanatçı Rocio Bonilla, yazıp resimlediği çift kapaklı resimli öyküsünde, kardeşliğin zıtlıklara rağmen paha biçilemez olduğunu vurguluyor.

İlk Kitaplar

BOZUK SAAT Irmak Zileli

Yunus Nadi Roman Ödülü sahibi Irmak Zileli'den hikâyeciliğin görkemine ve belleğin sınırlarına ayna tutan bir roman. Geçmişten bugüne, hayatın içinden geçen her varlığın hikâyesine, bozuk bir meydan saatinin gözünden eşsiz bir saygı duruşu...

TUHAF ŞEYLER OLUYOR BAY TARANTINO Neslihan Önderoğlu

Ödüllü yazar Neslihan Önderoğlu, kurguyla gerçek arasına sıkışmış bir sinema öğrencisinin hikâyesinde, sinema tarihinin hafızalara kazınan filmlerine göz kırıyor.

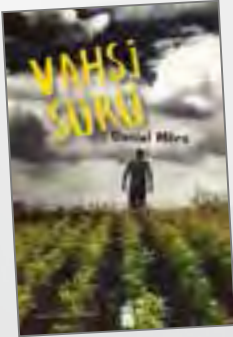
Z YALNIZLIĞI Neslihan Acu

Sistemin hoyratça kenara ittiği gençleri özenli dokunuşlar, etkileyici ifadelerle sarmalayan Neslihan Acu, ilkgençliğin doğal hüznelerini ve gelecek kaygılarını anlatıyor.

ARA SIRA ve DAİMA Sevin Okyay

Sevin Okyay, samimi ve neşeli üslubuyla yaşamına dokunan renkli 72 portreyi anlatıyor; keskin belleğiyle İstanbul'un kültür sanat dünyasında dolanıyor.

VAHŞİ SÜRÜ Daniel Höra

Türkçesi: Dilman Muradoğlu

Daniel Höra, nefretin ve ırkçılığın her zaman ayırt edilebilir bir çıplaklıkla değil, bazen son derece demokratik ve insancıl söylemlerle, yaşamlara nasıl sızdığını hatırlatıyor.

AĞAÇTA Kİ Janne Teller

Türkçesi: Abdulgani Cıtrıkkaya

Danimarkalı yazar Janne Teller tüm dünyada büyük ilgi toplayan romanında, naiflikle gerçekliğin arasında, ürperten bir nihilizmin sınırlarında geziyor!

KUYRUKLUYILDIZ EKEN ADAM Angela Nanetti

Türkçesi: Nilüfer Uğur Dalay

Ödüllü İtalyan yazar Angela Nanetti, büyümlü üslubuyla bir gencin bekleliğini, umudunu, hayallerini anlatıyor; gerçeklerin yükünü öykülerle hafifletiyor.

GÜNEŞİĞİ
KİTAPLIĞI

ZEYNEP
CEMALİ
EDEBİYAT
GÜNÜ 2019

Yayıncılık konferansımız
dokuzuncu yılında!

9. ZEYNEP CEMALİ EDEBİYAT GÜNÜ

5 EKİM 2019 Cumartesi
Kadir Has Üniversitesi

Yayıncılığımızın tüm paydaşlarını buluşturan yıllık yayıncılık konferansına; kitaplara yaratıcı emek veren yazar, editör, çevirmen ve sanatçılar; yayınevi profesyonelleri, telif ajansları, akademisyenler; kitapları okurla buluşturma sorumluluğunu üstlenen dağıtım ve kitapçılar, tedarikçi firmalar; ilgili sivil toplum kuruluşları, kütüphaneler ve medyadan yetkililer katılıyor.

#zceg9

KAYIT
için

Konferansa katılmak için web sitemizdeki
Kayıt Formu'nu doldurup bize ulaştırınız.

ZEYNEP
CEMALİ
ÖYKÜ
YARIŞMASI
6-7-8. SINIFLAR
ÖDÜL TÖRENİ 2019

Kecİ
Tüm konferansların içeriği için keciedebiyat.com

Desteğiyle

Konaklama sponsoru

Ödül sponsoru

Kırtasiye sponsoru

Basılı işler sponsorları

